

KALAAALLIT INUIAQATIGIIVINI INUUSUTTUARAANEQ

INUUSUTTUAQQAT INOQATIGIINNI AJORNARTORSIUTIT
PERIARFISSALLU PILLUGIT ILISIMASAAT ISUMMERTARIAASAALLU

13:17

ELSE CHRISTENSEN

13:17

KALAALLIT
INUIAQATIGIIVINI
INUUSUTTUAQQAT

INUUSUTTUAQQAT INOQATIGIINNI AJORNARTORSIUTIT
PERIARFISSALLU PILLUGIT ILISIMASAAT
ISUMMERTARIAASAALLU

ELSE CHRISTENSEN

KALALLIT INUIAQATIGIIVINI INUUSUTTUAQQAT
INUUSUTTUAQQAT INOQATIGIINNERMI AJORNARTORSIUTIT
PERIARFISSALLU PILLUGIT ILISIMASAAT ISUMMERTARIAASAALLU
Imikkoortortaqarfimmi pisortaq: Anne-Dorthe Hestbæk
Meeqqanut ilaqutariinnullu immikkoortortaqarfik

Misissuinerup malinnaasui:
Kunuunnguaq Fleischer, Ilinniartitaanermut Ilisimatusarnermullu Naalakkersuisoqarfik
Arnavaraq Jørgensen, UNICEF Danmark
Susie Marthins, Ilaqutariinnermut Inatsisinillu Atuutsitsinerumut Naalakkersuisoqarfik
Klaus Møller, Ilaqutariinnermut Inatsisinillu Atuutsitsinerumut Naalakkersuisoqarfik
Charlotte Ørnkov, UNICEF Danmark

ISSN: 1396-1810
e-ISBN: 978-87-7119-172-1

Saqqaa: Hedda Bank
Saqqata assitaa: Polfoto
Nittartakkakkut saqqummersinneqartoq
Naqiterivik: Rosendahls – Schultz Grafisk A/S

© 2013 SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd
Herluf Trolles Gade 11
1052 København K
Tlf. 33 48 08 00
sfi@sfi.dk
www.sfi.dk

SFI-p saqqummersitai qanorluunniit issuarneqarsinnaapput suminggaanniik issuaaneq erseqqis-saraanni.

Allaaserisat, oqaaserisat, naliliinerit, SFI-p saqqummersitaanik aallaaveqartut, SFI-imut nassiteqquneqarput.

IMAI

	SIULEQUT	7
	NAALISAANEQ	9
1	AALLAQQAASIUT	15
	Inuusuttuaqqat ilisimasaat isummertariaasaallu	16
	Inuusuttuaqqat tusarneqarnissartik pisariaqartippaat	18
	Angajoqqaat pisussaaffiat	18
	Misissuineq nutaaq	19
	Nalunaarusiap Siunertaa imarisaalu	20
	Suleriuseq	22
	Imaa	24
2	MISISSUINERMI INUUSUTTUAQQAT	25
	Ukiut aammalu klassi	26
	Ilaqutariittut inissisimaneq	26

	Angajoqqaat amerlanerit suliffeqarput	28
	Inuusuttuaraqatit allat peqatiginerini suut pingaaruteqarpat	28
	Ilinniagaqarnissamut pilersaarutit	30
	Siunissamut sinnattut	31
3	INOQATIGIINNERMI AJORNARTORSIUTIT PILLUGIT NALUNNGISAQARNEQ	35
	Ilisimasat killillit	36
	Inuusuttuaqqat angajoqqaaminniit ilisimasatik pikkajuttarpaat	37
	Inoqatigiinni ajornartorsiutit periarfissallu oqallisaavallaarneq ajorput	38
	Inoqatigiinni ajornartorsiutit periarfissallu pillugit oqallinnissaq ajornanngilaq	39
	Inoqatigiinni ajornartorsiutit periarfissallu pillugit oqalliseqatigiinnissamut soqutiginnineq	39
	Inoqatigiinni pissutsit inuusuttuaqqat takusagaat	40
	Aalakoornartumik ikiaroornartumillu atornerluineq	42
	Kinguaassiutitigut kanngutsaatsuliorfiginnittarneq	42
	Pinerlunneq	43
	Atuarfimmi angusarlunneq	43
	Inuusuttut tarnimikkut ajornartorsiutaat	43
	Ikinngutiginneq iluaqutaasoq	44
	Kalaallit nunaanni oqallittarneq	45
4	INOQATIGIIT AKORNANNI AJORNARTORSIUTIT ILIUUSEQARFIGINEQARTARI-ALLIT	47
	Iliuuseqarnissamut akisussaaffimmik tigumminnittut	50
5	ISUMALIUTERSUUTIT INNERSUUSSUTILLU	53
	Ileqqusunik ilisimasaqarneq	54
	Imalinnik ilisimasaqarneq amigaatigineqarpoq	55
	Iliuuseqaqqusineq	55
	Innersuussutit	56

NAJOQUTARISAT	59
SFI-P NALUNAARUSIAAI 2012	61

SIULEQUT

Una nalunaarusiaq tassaavoq SFI-ip aappassaannik nalunaarusiaa, nalunaarusiani sisamaasussani, NAKUUSA-mik ingerlatsinermik malinnaasoq, Ilaqutariinnermut Inatsisinillu atuutsitsinermut Naalakkersuisoqarfiup aammalu Danmarkimi UNICEF-ip aaqiissuussaat.

NAKUUSA, Kalaallit Nunaanni sammisaqartitsinerit assigiinnigitsut ingerlallugit timitalerneqarpoq, meeqqanut inuusuttuaqqanut angajoqqaanullu samminerullutik. NAKUUSAp siunertaraa kalaallit merartaasa atugarisaat pisinnaatitaaffiilu nukittorsarneqarnissaat. NAKUUSA Kalaallit Nunaanni inunnik naliginnaasunik aammalu inusuttuaqqanik inoqatigiinni inuit ataasiakkaat namminnut inunnullu allanut akisuussaasuseqarnerulernissaat pillugu ingerlataavoq.

SFI-p suliassaraa ukiumut annikitsumik nalunaarusiortassalluni, NAKUUSA 2012, 2013, 2014 kiisalu 2015-imi ingerlanneqarnerani. Una nalunaarusiaq nr.-t aappaattut takussutissiaavoq.

Nalunaarusiap erseqqissarpaa kalaallit inuusuttuarartaasa inoqatigiinnermi ajornartorsiutit periarfissallu pillugit ilisimasaat, suullu isummertariaasaat malillugu iliuuseqarfigineqaqquneraat. Misissuineq kommuninit sisamanit peqataaffigineqarpoq, illoqarfinniit atuarfiit sissamat nunaqarfinniit atuarfiit marluk aammalu atuarfinniit arfinilinniit atuartut annerit ukioqatigiaat assigiinnigitsut pingasuniit paasissutissat ilaallutik, katillugit atuartunit 373-iusuniit katersorneqarsimallutik. Atuar-

fiit peqataatillit qujaffigisassarujussuupput, peqataaniarlutik akuer-
saarsimammata, qujanarlu peqataanertik naammassiniarlugu sulisima-
nerannut.

Nalunaarusiaq ilisimatusartuarsimasuminngaanniit Else Chrsten-
senimiit suliarineqarpoq. Cand.jur. Inger Koch-Nielsen, siornatigut SFI-
imi ilisimatusarnermut aqutsisoq, nalunaarusiamik imaqarnersiuisimavoq.

Nalunaarusiaq Ilaqutariinnermut Inatsisinillu Atuutsitsinermut
Naalackersuisoqarfiup, Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartus-
sanit aammalu UNICEF Danmarkimit aningaasaliiffigineqarpoq.

København, september 2013

AGI CSONKA

NAALISAANEQ

Misissuinerup siunertaraa inuusuttuaqqat inoqatigiinni ajornartorsiutit periarfissallu ilisimasaat isumaallu misissussallugit, inoqatigiinni ajornartorsiutit qitiutillugit. Inuusuttuaqqat inoqatigiinni ajornartorsiutinut ilisimasaat isumaallu allaaserineqaqqaassapput misissuinermi paasisanik ilaqartittarlugit. Tulliunneqassaaq misissuinerup inernerinik sukuujaaneq, NAKUUSAp suleriaqqinnissaanut atugassaq.

Ilaqutariinnermut Inatsinillu Atuutsitsinnermut Naalakkersuisoqarfiup UNICEF Danmarkillu NAKUUSA suleqatigiissutigaat. Suliniutip Kalaallit Nunaanni meeqqat atugaannik pisinnaatitaaffiinillu nukittorsaavoq assigiinngitsunik sammisaqartitsinerit aqutigalugit.

NAKUUSA, 2011-miit 2015-mut ingerlasoq, tassaavoq inuinnaat inuusuttuaqqallu imminnut inoqatiminnullu akisussaaffeqarnerulernissaannut suliniummut peqataasoq.

SFI-p suliassatuaa tassaavoq NAKUUSAp ingerlanerani misissuisarnissani ukiut tamaasa. Una nalunaarusiaq tassaavoq SFI-p suliassata aappaat.

INERNERIT

Nalunaarusiap takutippaa inoqatigiinnermi ajornartorsiutit pillugit inusuttuaqqat oqalliseqataarusuttut. Inuusuttuaqqalli ikinnerpaartaat (7 %),

isumaqarput inoqatigiinnermi ajornartorsiutit pillugit ilisimasaqarlutik, aammalu 41 %-it isumaqarput ilisimasatik ajorpallaanngitsut.

Inuusuttuaqqat sinneri inoqatigiinnermi ajornartorsiutit pillugit ilisimasaqanngillat, annikitsuinnarmilluunniit ilisimasaqarlutik. Inuusuttuaqqat angajoqqaaminnik inoqatillit ilisimasaqarnerupput allaninngaanniit, taakkuttaarlu oqarput ilisimasatik assigiinngitsuninngaanniit pissarsiarisimallugit. Inuusuttuaqqat 90 %-ii ilaatigut, qaqutikkut imaluunniit inoqatigiinnermi ajornartorsiutit pillugit oqaloqatigiinngisaannarput, sanitigullu inuusuttuaqqat affai akippu, inoqatigiinnermi ajornartorsiutit soqutigalugit.

Inuusuttuaqqat 60 %-t missaat isumaqarput, inoqatigiinnermi ajornartorsiutit tassaanerusut inuusuttut angajoqqaavisalu aalakoornartumik ikiaroornartumillu atuinerat – niviarsiaqqat taama isummertut amerlanerupput. Taamatuttaarlu ippoq kinguaassiutitigut kannutsaatsuliorfiginnittarnerit, niviarsiaqqat affaat nukappiaqqallu sisamararterutaat isumaqarmata inoqatigiinnermi ajornartorsiutaasoq. Aalakkunneq, pinerlunneq taavalu atuarfimmik malinnaalluannginneq, ilinniagaqannginneq suliffeqannginnerlu inoqatigiinnermi ajornakusoortitsisutut inuusuttuaqqaniit isummerfigineqarput, niviarsiaqqat affaasa missaaniittut nukappiaqqallu sisamararterutaat inoqatigiinnermi ajornartorsiutitut tarnikkut ajornartorsiutit taallugit. Affaasa missaat isumaqarput inuusuttuaqqat kammagiilluartartut, ikinnerusullu isumaqarlutik, inuusuttuaqqat imminnut ikioqatigiilluartartut, kingullermut niviarsiaqqat nukappiaqqaniit amerlanerusut taama isummerput.

Inuusuttuaqqat 80 %-t missaat isummerput inuusuttuaqqat siusi-naarpallaartumik (annertuumillu) aalakoornartumik ikiaroornartumillu atuilertarnerat iliuuseqarfigineqartariaqartoq – niviarsiaqqat nukappiaqqaniit amerlanerit taama isummerput. Pingasuungaagata marluk isumaqarput, angajoqqaat aalakoornartumik ikiaroornartumillu atuinerujussuat iliuuseqarfigineqartariaqartoq, taamatuttaarlu niviarsiaqqat nukappiaqqaniit amerlanerusut taama isummerput. Niviarsiaqqat sisamaagaangata pingasut nukappiaqqallu affangajai isumaqarputtaaq kinguaassiutitigut kannutsaatsuliorfiginnittarnerpassuit iliuuseqarfigineqarnerusariaqartut. Pissutsinut makkungunnga aamma taama isumaqartoqarpoq: aalakkunneq, pinerlunneq, atuarfimmi malinnaalluannginneq, ilinniagaqannginneq, suliffeqannginneq aammalu inuusuttuaqqat tarnikkut ajornartorsiutaat.

Inuusuttuaqqat pissutsinut taakkununnga iliuuseqarqussinerat annertoorujussuuvoq.

ISIGINNINNEQ

Inuusuttuaqqat isumaat tamakkiisumik isigissagaanni isumaqarput inoqatigiinni ajornartorsiutit periarfissallu pillugit oqallittarnernut peqataanissartik soqutigalugu, saniatigullu oqarlutik oqaluusererpiarneq ajorlugit. Taamak inissisimanerat eqqarsalersitsivoq. Kisianni aamma imaassinnaavoq inuusuttuaqqat qanoq akisariaqarsorisartik malillugu aki-innarsimasut, soorlu angertariaqarsorisatik angertarlugit assinganillu naameertariaqarsorisaminnut.

Inernerit aamma allatut isumasiorneqarsinnaapput, inuusuttuaqqat pineqartut ilisimasaat isiginiassagaanni. Ikittuinnaat isumaqarput ilisimasaqarluarlutik, 41 %-illu nalilersorpaat, ilisimasatik naammaginartut, sinneri akisut annikitsuinnarmik ilisimasaqarluatik imaluunniit ilisimasaqanngilluinnarlutik. Akissut kingulleq imaassinnaalluartoq inuusuttuaqqaniit soqutiginnittuninngaanniit akissutigineqarsimasoq.

Inuusuttuaqqat ilisimasavii isiginiassagaanni, naligninnaanusunik ilisimasanik peqarput, ima paasillugu, inuusuttuaqqat iliuitsit aalajangersimasut ajortutut isigivaat (assersuutigalugu siusissukkut annertuumillu aalakoornartumik atuineq), iliuitsit allat ajortumik isiginagit.

Saniatigut inuusuttuaqqat pissutsit eqqartukkatik pillugit anner-tunerusumik imaqarnerusumik ilisimasaqarfiginngilaat, tassa ilisimasaqanngillat (imaluunniit oqaatsitik atorlugit ilisimasatik paasitinnngilaat) ajornartorsiutit oqaluuserisamik imarisaat pillugit. Tassa nassuiaassinnaangilaat, qanoq isumaqartoq meeqqat ilaqutariinni, anaana aamma/imaluunniit ataata aalakoornartumik ikiaroornartumillu atui-piluttuni-ittut qanoq peroriartussanersut. Immaqa nalunngilluaraluarpaat, qanoq innersoq, misigissutsillu tungaatigut paasinissinnaallutik, kisiannili naluinnarpaat, qanoq taakkua meeqqat siunissami inuunissaannut sunni-uteqarsinnaanersoq, toqqartumillu ilisimasaqarfiginngilaat ajoquserneqaatissaa. Taamatuttaarlu ippoq kinguaassiutitigut kanngutsaatsuliorfiginnittarnermut tunngasut, naligninnaasumik ilisimasaqarput, iliuitsit ajortuusut, ilisimasaqarfiginaguli isumaa imaluunniit sivi-sunerusumik ajoqusiisinaanera.

INNERSUUSSUTIT

Misissuinerit inernerit aallaavigalugit innersuunneqarpoq, inuusuttuaqqat iliuuseqartoqarnissaanut kissaateqarnerat, ajornartorsiutaasumik aalakoornartumik ikiaroornartumillu meeqqat angajoqqaallu atuinerat

aammalu kinguaassiutitigut kanngutsaatsuliorfiginnittarnernut iliuseqartoqartariaqartoq.

Innersuunnarluinnarporlu, suliniarnermi aallaavissaq pitsaasoq nanineqassasoq, nalinnaasunik ilisimasaannarnik attaveqartoqannginnissaa anguniarlugu, soorlu ima ittunik: ”aalakoornartutussanngilatit aamma ikiaruussanngilatit”, ”allat kinguaassiutitigut atornerlussanngilatit, taama isiorneq ajortuummat!”. Taarsiulluguli innersuunneqarpoq, anner-tunerusumik imartunernik ilisimasanik attaveqartoqassasoq, inuusuttu-aqqanut ilisimasat pioreersut apuunneqassappata.

TAKUSSUTISSIAQ 1.1

Sammisat, innersuussagut, ilisimasat pillugit siammarterneqarnissaannik.

- Meeqqap inuusuttuaqqallu kinaassusaa inuunerinnerulernissaanullu periarfissai qanoq sunnerneqartarpat kinguaassiutitigut atornerlugaagaangamik.
  - Qanoq isilluta meeraq atornerlugaasarnersoq paasisinnaavarput, suut eqqumaffigissuagut qanorlu oqaloqatigiissutigineqarsinnaava.
  - Angajoqqaat imigassamik ajornartorsiuteqarnerat meeqqanut (inuusuttuaqqanullu) qanoq tuttarpa, qanorlu meeqqat ulluinnaannut siunissaallu sunnigaasarpata.
  - Angajoqqaat ikiaroorartumik atornerluisarnerat meeqqanut (inuusuttuaqqanullu) qanoq tuttarpa, qanorlu meeqqat ulluinnaannut siunissaanullu sunnigaasarpata.
  - Annertuumik annikitsumilluunniit imigassamik atuliiartarnerup meeqqap inuusuttullu timaasa qarasaatalu inerikkiartarnerat qanoq sunnertarpaa.
  - Ikiaroorartumik atuliiartarnerup meeqqap inuusuttullu timaasa qarasaatalu inerikkiartarnerat qanoq sunnertarpaa.
  - Ilisimasanik makkuninnga meeqqanut inuusuttuaqqanullu ingerlatitseqqiiisoqassaaq: Qaqugukkut oqaaseq *atornerluineq* eqqartorneqarsinnaava, imigassaq/ikiaroorartooq qanoq annertutigisariaqarpat atornerqartoq atornerluisoqassappat, qanoq akulikitsigisumik annertuumik imigassaq/ikiaroorartooq, piffissallu qanoq ilinerani atornerqartassua oqaaseq *atornerluineq* atussagaanni.
  - Imigassamik ikiaroorartumillu atornerluiuunnaarnermi kingunerlutsitsisarnernut ilisimasat kiisalu qanoq katsorneqartarnerannik ilisimasat meeqqanut inuusuttuaqqanullu ingerlateqqinneqassappat.
  - Imigassamik atuineq qanoq aqunneqarsinnaanersoq inuusuttullu imminnut qanoq ikioqatigiissinnaanerannik ilisimasat inuusuttuaqqanut ingerlateqqinneqassappat.
-

TOQQAMMAVIK

Inuusuttuaqqat 373-it inoqatigiinnermi ajornartorsiutit periarfissallu pillugit ilisimasaannik isummertaasaanillu misissuineq naammassineqarpoq. Inuusuttuaqqat 13-inik, 14-inik aammalu 15-inik ukioqarput aammalu illoqarfinni atuarfinniit sisamaniit aammalu nunaqarfinniit atuarfiit marluk klassii anginerit pingasut aggerfigalugit Kalaallit Nunaanni komuunini sisamaninngaanniit. Paasissutissat apeqquutiliornikkut pissarsiarineqarput,

atuarfinnilu atuartut immersorsimavaat. Isumaqarpoq, ullormi tassani atuartut atuarfimmiittuinnaat, misissuinermi peqataasimapput.

Misissuineq amerlanermik sinniisoqanngilaq, kisiannili Kalaallit Nunaanni aggerfinni assigiinngitsuniit nunaqarfinniit aammalu illoqarfinniit sinniisoqarluni. Inuusuttuaqqat apersorneqartut kalaaliupput naliginnaalluinnartut. Meeqqat apersorneqartut affaat angajoqqaatik najugaqatigivaat, pingajorarterutaasalu angajoqqaatik ataaseq najugaqatigalugu, qulerarterutaallu atuarfiit ineqarfiini najugaqarlutik.

Misissuineq suni inuusuttuaqqat inoqatigiinnermi ajornartorsitunik periarfissanillu ilisimasaminnik amigaateqarnersut paasisimasaqarfigilernissaanut atorneqarsinnaavoq aammalu misissuineq iliuuseqarnissamut aallaaviusinnaalluni.

AALLAQQAASIUT

Una nalunaarusiaq tassaavoq aappasaat, SFI-ip – Atugarissaarneq pil-lugu Nunani Ilisimatusarfimmeersup NAKUUSA-mik ingerlatamik ma-linnaalluni suliaa.

Misissuinerup siunertaraa kalaallit inuusuttuartaasa inoqatigiin-nermi ajornatorsiutinut periarfissanullu, inoqatigiinnermi ajornatorsiutit pinerullugit qaammarsaavigineqarnissaat.

Siullermik inuusuttuaqqat ilisimasaat isummertaasaallu assigi-inggiaartumik attavinnik misissoqqissaarinermi nassuiarneqassapput aammalu tulliullugu inernerit atorneqarsinnaanngorlugit allanneqa-rumaarlutik.

Ingerlataq NAKUUSA Ilaqutariinnermut Inatsisinillu Atuutsitsi-nermut Naalakkersuisoqarfimminngaanniit¹, ingerlanneqarpoq Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussaninngaanniit aammalu Danmar-kimi UNICEF-iminngaanniit. Ingerlataq assigiinngitsunik sammisaqartit-sineruvoq kalaallit meerartaasa inuuniarnermikkut pisinnaatitaaffiinullu nukittorsarnissaannik qulakkeerinnittussanik.²

NAKUUSA-p sammisaqartitsinera siulleg tassaavoq NAKUUSA Youth Forum, meeqqat ataatsimeersuarnerat inuusuttuaqqanit Kalaallit

---

1 . Siornatigut Ilaqutariinnermut, Ilageeqarnermut, Kulturimut Naligiisitaanermullu Naalak-kersuisoqarfiusimasoq.

2. Takuuk www.nakuusa.gl

Nunaanni tamarminganniit aggersunik 40-nik peqataaffigineqartoq, Ilulissani oktober 2011-imi pisoq. Inuusuttuaqqat, ataatsimeersuarnermi peqataasut, apeqqutit immersugassat akissuteqarfigaat³ inoqatigiinnermi apeqqusertakkanut ilisimasaannut isummertaasiannullu tunngassutillit. Akissutigineqartut suliarineqarput, inernerilu nalunaarusiami *NAKUUSA – Piumavugut saperatalu*-mi, aprilimi 2012-imi saqqummersumi saqqummersinneqarput.

Tulliuttumi inernerit pingaernerit meeqqat ataatsimeersuaqqaarneranni misissuinermi ersertut saqqummiunneqassapput, nassuiarneqassaarluk qanoq inernerit taakku atorineqarsimanersut, qanorlu inernerit taakku inerisaqqinneqarsimanersut *Kalaallit inniaqatigiivini inuusuttuaraaneq*-mi nalunaarusiami. Tulliullugit siunertaq, imarisat aammalu suleriuseq misissuinermi *Kalaallit inniaqatigiivini inuusuttuaraaneq*-meersut nassuiarneqassapput.

INUUSUTTUAQQAT ILISIMASAAT ISUMMERTARIAASAALLU

Ilulissani Youth Forummeqartoqareernerani annertuumik inernerit siaruarterneqarput, forummimi eqqartarneqarsimasut aallaavigalugit. Kalaallit Nunaanni aviisini allaaserisatigut aammalu TV-kkut radiokkullu aallaakaatitassiatigut *NAKUUSA* sammineqangaatsiarpoq. Nalunaarusiaq *NAKUUSA – Iliuseqarusuppugut aamma pisinnaavugut* april 2012-imi saqqummersumat, ingerlataq maluginiarneqarluarportaaq. Inuusuttuaqqat marluk Youth Forummimi peqataasimasut, aammalu Nuummi atuartut annerit ataatsimiinnermi peqataapput, nalunaarusiaq saqqummiunneqalermat, aammalu nalunaarusiap inernerit naggataatigut inuusuttuaqqanit peqataasunit oqallisigineqarlutik.⁴

Saqqummiinnermi pingaartinneqarpoq, nalunaarusiami inerneritineqartut apeqqusianik immersuinerminngaanneersuusut inuusuttuaqqat 38-it Youth Forummimi peqataasimasut immersugarisaat, taamaattumillu inernerit sinniisutut naatsorsuutigineqarsinnaanatik.⁵ Tamaakkaluartorli kissaatigisimavarput inernerit oqallisigineqarnissaat aammalu atuartut oqaasererusutaat tusarusussimallutigit.

---

3. Kalaallisut danskisulluunniit.

4. Oqallinneq kalaallisut danskisullu ingerlanneqarpoq.

5. Inuusuttuaqqat marluk Youth Forummimi peqataasimasut apeqqutininik immersugassanik immersuinngillat.

Akissutit maluginiarneqarsinnaanerpaat Youth Forummimi inusuttuaqqat 38-it peqataasut pillugit nalunaarusiamik saqqummiinnermi naatsumik ilisaritinneqarput. Pingaartinneqarpoq, inusuttuaqqat nalunaarutigimmassuk amerlanertigut, ajunngitsumik naammaginartumilluunniit inoqatigiinnermi periarfissat ajornartorsiutillu pillugit ilisimasaraqaramik, inusuttuaqqaniillu 38-iusunit ikinnerpaat apeqqutinik akinnissimasut nalunaarmassuk ukioqatitillu inoqatigiinnermi ajornartorsiutit pillugit oqaloqatigiinngisaannarlutik.

Inoqatigiinnermi ajornartorsiutit maluginiarneqarnerpaat tassapput, meeqqat inusuttuaqqallu siusinaartumik cigaritsinik, aalakoornartumik ikiaroornartumillu atuisalernerat aammalu angajoqqaat aalakoornartumik ikiaroornartumillu atuinerat. Taamatuttaarlu kinguaassiutitigut kanngutsaatsuliorfiginnittarneq, inusuttuaqqat atuarfimmimi ilikkagakippallaartartut aammalu atuarfimmiit naammassigaangamik atuarsinnaalersimasannngitsut, inusuttuaqqat ilinniagaqannngitsut taavalu inusuttuaqqat suliffissaqannngitsut inoqatigiinnermi ajornartorsiutit annertuutut taakkartorneqarput.

Saniatigullu maluginiagassaavoq inusuttuaqqat annikinnerusumik inusuttuaqqat tarnimikkut ajornartorsiuteqartarnerat inoqatigiinnermi ajornartorsiutaasutut isiginninnginnerat, killilimillu maluginiarneqarluni, inusuttuaqqat tarnimikkut ajornartorsiuteqartarnerat atugas-saritataasunut attavilerneqarsinnaasutut takuneqarani.

Misissuinnermi inernerit saqqummiunneqareermata inusuttuaqqat ingerlapput, saqqummiussinnermi peqataasut, oqallinnermi peqataangaatsiarput, angajoqqaallu pisussaaffii maluginiarneqarnerullutik. Oqallinneq pisuusaartitanik assersuuteqarfigineqarpoq, angajoqqaat pitsaasut angajoqqaallu pitsaanngitsut qanoq qisuariartarnerinik takutitsisumik, meerartamik inoqatigiinnermi ajornartorsiutit pillugit oqalliseqatise-rinnillutik saqqummiippata. Siunertarineqarpoq inusuttuaqqat oqaaseqartinnissaat qanoq isumaqarnerannik aammalu qanoq isumaat malillugu angajoqqaat qanoq ajunngitsumik ajortumilluunniit qisuariass-appata qanoq iliorsinnaanersut.

INUUSUTTUAQQAT TUSARNEQARNISSARTIK PISARIAQARTIPPAAT

Saqqummeereernerup oqallittoqareernerullu kingornata takutippaa kalaallit inuusuttortaasa isummatik tusarneqartalernissaat kissaatigigaat. Saqqummiineq naammassimmat peqataasut ilaat ataaseq nikueriarluni oqarpoq. ”Qujanaq inersimasuniit tusaaneqarusussimanitsinnut”.

Ulluni tulliuttuni kalaallit tamaasa apersorpakka, naapitakka, taama oqarnermi suna tunuliaqutaasinnaanersoq. Amerlasuullu akipput, pimoorussilluni oqarnerusoq. Oqaatigaat, ilaqutariippassuarni (suli) naliginnaanngitsoq, angajoqqaat meeqqallu apeqqutinik ajornakusoorsinnaasunik oqaloqatigiissuteqartarneri. Angajoqqaat annertunerusumik siornarninngaanniit inoqatigiinnermi ajornartorsiutit pillugit oqalunneru-saleraluartut, sulii meeqqatik peqataatillugit oqaluuserisassanik taama it-tunik oqaloqatigiissuteqartalernikuunngillat.

Misissuinnermi ersertoq, inuusuttuaqqat 38-it peqataaffigisaanni, inuusuttuaqqat ajornartorsiutinut nalunnginnilluarput, inoqatigiinnermili ajortumik ingerlaneq oqaloqatigiissutiginnigisaannangajappaat. Inuusuttuaqqallu paasitippaat, ajornartorsiutit oqaloqatigiissutigineqartariaqartut, taamaammallu ajornartorsiutit oqaloqatigiissutiginnissaanut kaammattui-neq tigulluarpaat, tamarmillu ajunngitsumik tigullugu, inersimasut tusarnaarlutik peqataanerat, taavalu oqallinnerup ingerlaannarnissaanik ikiuuttarlutik.⁶

ANGAJOQQAAT PISUSSAAFFIAT

Inuusuttuaqqat 38-it misissuinnermi apeqqutigineqartunut akissutaat, maluginiagassaq tassaavoq, taakkununnga nalorninarmat suna ajornartor-siutinut iliuuserissallugu siunnersuutaasinnaanersoq. Tamarmik angajoq-qaat toqqakkajappaat, tassaasutut akisussaaffimmik tigummisut, al-lanngortoqarnissaanut.

Erseqqarippoq, naatsorsuutigineqarsinnaanngitsoq, inuusuttuaqqat 13-iniik 15-inut ukiullit inoqatigiinnermi politikki aallaavigalugu pissutsinik misissueqqissaarnerinnermi akissutissaqarsinnaanissaat, pissu-sissamisuuqinnarlunilu toqqarmassuk angajoqqaat akisussaasutut. Tas-

---

6. Ingerlatami NAKUUSA-mi aqutsisut marluk, oqallinnermi akuliuttartutut peqataapput.

sami piviusumik tassaammata angajoqqaat, akisussaasuusut, qanoq meeqqamik/inuusuttamik inuuneqalerumaarnissaannik.

Inuusuttuaqqat angajoqqaaminnik isumaqartitsinerat NAKUUSA-p 2012-imi sammisaqartitsinerani ilaalluinnarpoq. *Suli anaanamik suli ataatamik!* qulequtaralugu, paasititsiniutinik arfineq marlunnik aallarnisaasoqarpoq, kalaallit isiginnaarutaanni qaammatini tallimani ingerlanneqartumik. Sulinerup ilagaa, angajoqqaat qanoq meeqqatik toqqissisimanarnerpaamik peroriartortissinnaaneraat aammalu ajunngitsumik qanoq meeraatinneqarsinnaanersut inuusuttuaraatinneqarsinnaanersullu. Illoqarfinni assigiinngitsuni sammisaqartitsisoqarpoq, FN-illu meeqqat pillugit isumaqatigiissutaata novemberip 20-iani inuissiornerani Kalaallit Nunaanni tamarmi meeqqat aqqusinerni ingerlaarput, nilliallutik angajoqqaat sassassasut akisussaaffimmillu tigusillutik. Meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit suliffeqarfimmi MIO-mi⁷ angajoqqaanut isumassarsiorfigisinnaasaannik atuakkiortoqarpoq, *Asannittumik*, FN-ip meeqqat pillugit isumaqatigiissusiaata imaanik nassuiaatitaqalaartumik, taavalu immikkoortut arlallit angajoqqaat qanoq iliorsinnaanerannik takutitsisoq, meeqqatik meeraalluarnissaannik tuserusukkunikkit, aammalu meeqqat oqaatigerusutaminnik angajoqqaanut allagarisaat atuarneqarsinnaallutik.

MISISSUINEQ NUTAAQ

Uani nalunaarusiami misissuineri siullermi inernerit malitseqartinneqasapput. Katillugit atuartut 373-it 13-inik 15-inut ukiullit Kalaallit Nunaat tamakkerlugu atuarfinniit arfinilinneersut aggersut, apeqqusianik Youth Forummi peqataasunik akineqarsimasunik naalisakkamik akissuteqartinneqarput. Una misissuineq saqqummiunneqartoq, misissuineruvoq nutaaq, apeqqusianik akisut 373-it inuusuttuaqqat atuarfinni assigiinngitsuni arfinilinni atuartut klassit anginerit pingasut Kalaallit Nunaanni tarmarmiit aggersut akisimasaat. Qaasuitsup Kommuniianiit⁸ Upernavimmi atuartut peqataapput, Qeqqata Kommuniianiit⁹ Kangaamiuni Maniitsumilu atuartut peqataapput, Kommuneqarfik Sermersuumiit¹⁰ Kulusummi aammalu Nuussuarmi atuarfinniit peqataasoqarpoq, aamma-

---

7. MIO – Meeqqat Inuusuttullu Oqaloqatigiinnittarfiat, Kalaallit Nunaanni Meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit suliffeqarfik nutaaq.

8. Kalaallit Nunaata avannaa.

9. Kalaallit Nunaata qeqqani.

10. Nuuk, Paamiut aammalu nunarput Kangilleq.

lu Kommune Kujallermiit¹¹ Qaqortumi atuartut peqataallutik. Taamaasilunilu kommuninit sisamaneersuniit tamanik atuarfinnik peqataasoqarluni, tassani nunaqarfinni atuarfiit marluk. Atuarfiit peqataatitallit tamarmik attavigineqarsimapput misissuinermilu peqataanissaminnut aperineqarsimallutik.

Misissuinermi 373-it inuusuttuaqqat peqataappata inuusuttuaqqat inoqatigiinnermi ajornartorsiutit pillugit ilisimasaannik isummertariaasaannillu annertunerusumik paasisaqarnerusinnaavugut, 38-ininngaanniit Youth Forummimi peqataasuniit siullermi apersorneqarsimasuniit paasissutissinneqarnerussalluta. Ataatsimulli naqissuserneqartariaqarpoq, taakku 373-it Kalaallit Nunaat tamaat isigalugu sinniisuunisaminnut naammanngimmata. Inuusuttuaqqanut sinniisuusinnaasut aallaavigalugit misissuissagaanni, pisariaqarpoq Kalaallit Nunaata Naatsorsueqqissaartarfianiit inuusuttuaqqat tamarmik akornanni naalaatsorluni toqqaasoqartariaqartoq, toqqakkallu taakku aallaavigalugit aatsaat immersuititsilluni. Taama suleriuseqarneq aningaasatigut, piffissakkut imaluunniit ajornaatsumik pinissamut ingerlatamut tulluarsimanngilaq.

Taamaattumik misissuinerup inerneru innersuutaapput inuusuttorpassuit isumaat malillugu suut inoqatigiinni ajornartorsiutitut isigeneraat, ajornartorsiutit suut ilisimasaqarfigeneraat suullu pingaarnertut iliuseqarfigineqarquneraat, meeqqat, inuusuttut inersimasullu ajornartorsiortut atugaannik oqilisaasoqassappat.

NALUNAARUSIAP SIUNERTAA IMARISAALU

Misissuinerup siunertaa eqqaareerneratut, tassaavoq inuusuttuaqqat inoqatigiinni ajornartorsiutinut periarfissanullu ilisimasaannik isumaannillu qulaajaanissaq, inoqatigiinni ajornartorsiutit qitiutillugit.

Nalunaarusiaq ima suliarineqarsimavoq, immikkoortoq 2-mi, *Misissuinermi inuusuttuaqqat*-ni, atuarneqarsinnaalluni kikkut misissuinermi peqataasimanersut, takusinnaalluarneqarnerussammat inuusuttuaqqat peqataasut qanoq innersut. Immikkoortoq 2-p makku imarai:

- Paasissutissat soorlu: suaassuseq, ukiut, klassi, inuusuttuaqqap kikkut najugaqatiginerai aammalu angajoqqaajusut suliffinnut atassutaat

---

11. Kalaallit Nunaata kujataa.

- Qanoq paasisarneraat nuannarineqarluarneq
- Inuusuttuaqqat atuarunnaarunik suut ilinniarfigissanerlugit piler-saarutigineraat
- Siunissaq pillugu sinnattui.

Immikkoortoq 3-mi, *Inoqatigiinnermi ajornartorsiutit pillugit nalunngisaat*, inuusuttuaqqat inoqatigiinnermi ajornartorsiutit pillugit nalunngisaat aammalu ilisimasaat nassuiarneqarput, taassumallu ataani suut ajornartorsiutit isigineraat.

Immikkoortoq 3-p makku imarai:

Inoqatigiinnermi pissutsit pillugit inuusuttuaqqat ilisimasaat.

- Suminggaanniit inuusuttuaqqat ilisimasatik pigineraat
- Inuusuttuaqqat ilisimasatik allat peqatigalugit oqaluuserisarpaat?
- Inoqatigiinnermi ajornartorsiutit pillugit inuusuttuaqqat isummertiaasaat
- Sorpiaat inoqatigiinnermi ajornartorsiutit paasineqarsinnaanersut.

Immikkoortoq 4-mi, *Inoqatigiinnermi ajornartorsiutit, iliuseqarfigisariaqakkat*, imaraat makku pillugit nassuiaatit; inuusuttuaqqat annertunerusumik suut iliuseqarfigisariaqarnerinut isumaat, aammalu nalilersugaat kikkut iliuseqarnissaminnut akisussaasuunersut.

Immikkoortoq 4-p makku imarai:

- Suut ajornartorsiutit inuusuttuaqqat aallaavigalugit iliuseqarfigineqartariaqarnersut
- Kiap akisussaaffigaa iliuseqartoqarnissaa?

Immikkoortoq 5-imi, *Eqqarsaatersuutit innersuussutillu*, inernernut eqikkaaneruvoq, suliniuteqarfigeqqinnissaanut naleqquttoq, taassumap ataani niviarsiaqqat aammalu nukappiaqqat pissutsinik paasinnittarnerminni allaassutigisinnaasaat. Immikkoortumi eqqarsaatersuutit aammalu innersuussutit eqqarsaatersuutigineqassapput. Immikkoortoq 5-p makku imarai:

- Misissuinermi inernernik eqikkaaneq
- Eqqarsaatersuutit
- Innersuussutit.

NAKUUSA-p inuusuttuaqqat inuttut naligisutut isigimmagit, sulinermi pingaaruteqarpoq siunissami suleqatigiilluarsinnaanissaq, taamaammallu pingaaruteqarpoq misissuinerup ajunngitsumik siammarternissaa. Taamaammat misissuinermi siunertaavortaaq, paasissutissanik ator-neqarsinnaasunik saqqummiussinissaq, inuiaqatigiinni oqallinnermi ilanngunneqarsinnaasunik, NAKUUSA-llu suleriaqqinnissaani ilaasin-naasunik.

Naqissuserneqassaarlut, inuusuttuaqqat qaqugukkulluunniit namminneq atukkatik pillugit oqaaseqartinniarneqanngimmata. Nalunaa-rusialli takutiinnarpaa inuusuttuaqqat ilisimasaat aammalu isummertaasaat qanoq innersut. Inuttut namminneq atugaat pillugit apersorneqanngillat. Inuusuttuaqqallu misissuinermi kinaassusertik ilisaritinnagu akinikuupput, aammalu inuusuttuaqqat atiinik sumiiffiinik imaluunniit inuup normuinik paasissutissanik tunniussinikuunngillat.

SULERIUSEQ

Apeqqutit allanneqarnikut aallaavigalugit paasissutissat katersorneqarput, atuartunik akissuteqarfigineqarsimasut. Apeqqusi Youth Forummimi peqataasut apeqqutinik akissutaannut naalisalaarlugu apeqqutigeqqin-neqarput. Misissuinermi *Kalaallit Nunaanni meeqqat*-mi (Christensen, Kri-stensen & Baviskar, 2009), ilisimasat aallaavigalugit apeqqutit sananeqar-nikuupput, ilaatigullu misissuinerne kalaallinut, kalaallit ulluinnaannut aammalu ullumikkut qangalu kalaallit kinaassusaannik misissuiner-ninngaanniit (Brochmann, 1992; Ilaqutariinnermut, Ilageeqarnermut, Kultureqarnermut aammalu naligiisitaanermut Naalakkersuisoqarfim-minngaanniit, 2011; Folkver & Hvilsom, 1994; Heinrich, 2010; Joelsen, 2011; Kahlig & Banerjee, 2007; Nathansen, 2004; Schiermacher, 2010) apeqqutit isumassarsiarineqarlutik.

Apeqqusi inuusuttuaqqat Kalaallit Nunaanni inoqatigiinnermi ajornatorsiutinut periarfissanullu tunngasunik ilisimasaannik apeqquteqarput. Taamatuttaarlu inoqatigiinnermi suut ajornartorsiutitut isigineerat qanorlu pimoorullugu assigiinngissusaat isumaqarfigineraat,

inuusuttuaqqat malillugit suut iliuseqarfigineqartariaqarnersut, kiisalu iliuseqartoqarnissaanut kikkut akisussaasuunersut taakku isaaninngaanniit. Naggataatigullu apeqqutit inuusuttuaqqat ilaqutaallu pillugit apeqqutit, inuusuttuaqqat misissuinermi peqataasut qanoq ittuunerinik takutitsinerusut apersuutigineqarput.

Qulakkeerniarlugu inuusuttuaqqat apeqqutigineqartut paasisima-gaat, apeqqutit aallartinginnerini naatsumik nassuiarneqaaqqaartarpoq, apeqqutit qanoq isumaqarnersut. Apeqqusiak kalaallisut danskisullu immersorneqarsinnaasimapput.

Immersugassat, Youth Forummimi peqataasunit immer-sorneqarsimasuniit naannerulaarput. Siunertarineqarmat immersugassat atuarnermi akunneq ataaseq atorlugu immersorneqarsinnaanissaat. Naali-saaneq pivoq apeqqutit, paasissutissiivallaanngitsut peernerisigut.

Immersugassaq naqinneqarnikut atuarfinnut peqataatitaqartussan-ut nassiussuunneqarput, atuarfinnilu klassinut annernut pingasunut tunniussuunneqarlutik. Atuarfiit immersugassat pisariaqartitatik pisinnaa-simavaat, kalaallisut danskisullu allassimasut. Taamatuttaarlu misissuini-sap siunertaa pillugu paasissutissanik nassiussisoqarpoq (kalaallisut dan-skisullu), atuartunut agguanneqarsinnaasumik, atuartullu angajoq-qaaminnut nassarsinnaasaat, kikkut tamarmik suna pineqarnersoq paasi-niassammassuk, aammalu ilinniartitsisunut malittarisassaq qanoq im-mersugassat immersorneqassanersut. Oqarasuaatikkut qarasaasiakkullu attavissat ilanngunneqarput, ilinniartitsisut attaveqarsinnaaniassammata, arlaannit apeqqutinik paaserusutaqartoqarpat.

Immersugassaq klassinut ingerlaannaq tunniunneraniit akunneq ataaseq atorlugu immersorneqarput. Ulloq taanna inuusuttuaqqat atu-artuinnaat immersugassanik immersuinissaminnut periarfissinneqarput. Paasissutissaatiginngilarput atuartut qasserarterutaat immersugassanik immersuisimanersut.

Inuusuttuaqqat amerlanersaat ajunngitsumik immersugassanik immersuisimapput aammalu apeqqutit amerlanerit akineqarsimallutik. Immersugassat ikinnerit (immersugassat 20-it missiliorlugit) amigartumik immersorneqarsimapput, tamakkiisumik isigalugu immersugassat 95 %-ii immersorneqarluarsimapput, aammali 5 %-ii amigarnerusumik immer-sorneqarsimallutik. Amigartumik immersuisimanermut takussutissaasin-naasutut assersuut tassaavoq, inuusuttuaqqat 12-it 3 %-iit amerlassusil-lit, suaassusertik nalunaarutigisimanngimmassuk. Ataatsimut nalunaaru-siami paasissutissat ilanngunneqarput, tamatigullu paasitinneqartassooq,

qassit inuusuttuaqqat apeqqummut akisimanersut, tamatigut ersinnias-
sammatt, apeqqutini ataasiakkaani qassit akisimanersut.

Atuartut apeqqutini akereerneranni, immersukkat kater-
sorneqarput Ilaqutariinnermut, Ilageeqarnermut, Kultureqarnermut
Naligiisitaanermullu Naalackersuisoqarfimmu Nuummiittumut nassiu-
neqarlutik. Tassangaanniit immersukkat SFI-mut Københavnimiittumut
nassiu-neqarput, tassanilu inernerit suliarineqarlutik.

IMAA

Nalunaarusiap siunniuppaa kalaallit oqallinnerat, inoqatigiinnermi pissut-
sit pillugit inuusuttuaqqat nalunngisaat, inuusuttuaqqat inoqatigiinnermi
atugaat pillugit inuusuttuaqqat isumaat, qanorlu iliuuserineqarsinnaasutut
eqqarsaatigineeraat malitseqartissavaa, inuusuttuaqqanut atukkat
ajunnginnerpaamik inississinnaaqqullugit.

MISISSUINERMI INUUSUTTUAQQAT

Misissuinermi inuusuttuaqqat peqataasut kommunini sisamaasuni illoqarfinniit aggersuupput (Qaasuitsup Kommunia, Qeqqata Kommunia, Kommuneqarfik Sermersooq og Kommune Kujalleq) aammalu nunaqarfinniit marluusuniit Qeqqata Kommunianiit Kommuneqarfik Sermersuullu kangianinngaanniit.

Takusassiami 2.1-imi takuneqarsinnaavoq, inuusuttuaqqat amerlanerulaartut Kommuneqarfik Sermersuumeersuusut, misissuinermi peqataasut, kommunini allani peqataasunut naleqqiullugit. Taassuma nasuiaatissartaraa innuttaasut amerlanerulaat Kommuneqarfik Sermersuumi najugaqarmata. Takuneqarsinnaavortaarlu, niviarsiaqqat nukappissaniit amerlanerulaartut, immersugassamik immersuisimasut.

TAKUSASSIAQ 2.1

Misissuinermi peqataasut kommuninut sumiiffiinut agguarlugit aammalu suaasusaannut. Amerlassusaat procentiilu.

Kommune	Niviarsiaqqat, amerlass.	Nukappiaqqat, amerlass.	Inuusuttuaqqat katillugit, amerla.	Inuusuttuaqqat katillugit, procent
Qaasuitsup Kommunia	53	32	85	24 %
%Qeqqata Kommunia	42	40	82	23 %
Kommuneqarfik Sermersooq	59	49	108	30 %
Kommune Kujalleq	36	47	83	23 %
Kommunini tamani amerlassusaat	190	168	358	100 %

Anm.: A = 358. Inuusuttuaqqat 12-it nalunaarsimangilaat suaassusertik, ataatsillu kommunini nalunaarsimanagu.

UKIUT AAMMALU KLASSI

Inuusuttuaqqat ukiutik aammalu klassertik nalunaarsimavaat. Atuartut tamangajammik 1997-imi, 1998-imi imaluunniit 1999-imi inunngorsimasuupput. Isumaqarpoq, 2012-imi amerlanerpaat 15-inik, 14-inik aammalu 13-inik ukioqartuusut, takuuk takussutissiaq 2.2.

TAKUSSUTISSIAQ 2.2

Misissuinermi peqataasut ukioq inunngorfiinut agguataarlugit. Amerlassutsit procentillu.

Inuuik	Amerlassutsit	Procenti
1995	1	0 %
1996	12	3 %
1997	127	34 %
1998	126	34 %
1999	71	19 %
Nalunaarneqanngitsut	36	10 %
Katillugit	373	100 %

Anm.: A = 373.

Inuusuttuaqqat 75-it (20 %-iusut) nalunaarpaat, 8. klassimi atuartuullutik. 135-it inuusuttuaqqat (36 %-iusut) 9. klassimi atuarput aammalu 131-it inuusuttuaqqat (35 %-it) 10. klassimi atuarlutik. Inuusuttuaqqat 32-vit (9 %-iusut) nalunaarsimannigilaat klassimi sorlermi atuarnertutik.

ILAQUTARIITTUT INISSISIMANEQ

Inuusuttuaqqat ilaqutariittut inissisimanagerat apeqqutini ukunani ersarisarneqarpoq; inuusuttuaqqat kikkut najugaqatiginerai, aammalu apeqqummi inuusuttuaqqat anaanaa aammalu ataataa suliffeqarnersut (nassuiaqqinnaartingikkaluarlugu sumi sulisarnersut).

Takussutissiaq 2.3-mi takuneqarsinnaavoq, qanoq amerlatigisut inuusuttuaqqat angajoqqaatik najugaqatigineraat, angajoqqaamik aappaanaa najugaqatigineraat imaluunniit angajoqqaamik inoqataa ilann-gullugu najugaqarnersut. Saniatigullu takuneqarsinnaavoq, qanoq amerlatigisut inuusuttuaqqat angajoqqaatik najugaqatiginagit allami najugaqartuusut.

Takusassiami 2.3-mi takuneqarsinnaavoq, najugaqarneq pillugu paasissutissaqarnerusoq, misissuinermi peqataasunit amerlanerusunik.

Tamatumunnga pissutaavoq, inuusuttuaqqat atuarfiup inaataani najugallit nalunaarsimammassuk atuarfiup iniutaaniillutik aammalu ilaqtaminni kikkut najugaqatiginerlugit, atuarfiup iniutaaniinngikkaangamik. Tamaap- porlu inuusuttuaqqanut ulloq unnuarlu paaqqinnittarfimmiittunut, aam- malu inuusuttuaqqanut allani najugalinnut.¹²

TAKUSSUTISSIAQ 2.3

Misissuinerme peqataasut amerlassusaat, ilaqtariittut najugallit aammalu paaqqinniffinni najugallit. Amerlassusaat procentiilu.

Inuusuttuaqqat kikkut najuga- qatigineraat	Amerlassusaat	Procenti
Angajoqqaat tamaasa	216	58 %
Anaana aammalu anaanaq uia	66	18 %
Anaanaq kisimiittoq	40	11 %
Atuarfiup inaataani ¹³	35	9 %
Ilaqtutani	19	5 %
Ataataq kisimiittoq	16	4 %
Ataata aammalu ataataq nulia	13	3 %
Ulloq unnuarlu paaqqinnittar- fimmi	4	1 %
Allami	19	5 %
Paasissutissat katillugit	428	

Taamaattumik takussutissiaq maluginiarlugu atuagassaavoq, inuusuttu- aqqanik peqataasunik agguataareqqinnaarluni takutitsinngimmat. Ata- atsimullu atuarneqassaaq takussutissiatut, inuusuttuaqqat qanoq najuga- qarnerisut ilaqtariikkuaatani, saniatigullu takutitsimmat inuusuttuaqqat qassit atuarfiit ineqarfiutaanniinersut, qassit ilaqtariinniinersut, qassit ulloq unnuarlu paaqqinnittarfinniinersut imaluunniit allatigut allani najugaqarnerisut.

Inuusuttuaqqat affaat (58 %-it) angajoqqaatik najugaqatigaat, inuusuttuaqqat pingajorarterutaat (36 %-it) angajoqqaamik aappaat najugaqatigaat. Katillugillu 9 %-it atuarfiit inaataanni najugaqarlutik.

12.13. Meeqqat nunaqarfinnerisut atuarfitsik illoqarfimmi qaninnerpaami naammassariaqartarpaat.

Nunaqarfimmut angalasarneq ungasinnerlu isumaqarpoq, angajoqqaat ilaqtaminni najugaqarsinnaanngitsut, taamaasillunilu meeqqat atuarfiit ineqarfiutaanni illoqarfimmi najugaqartarput.

13. Meeqqat nunaqarfinnerisut atuarfitsik illoqarfimmi qaninnerpaami naammassariaqartarpaat.

Nunaqarfimmut angalasarneq ungasinnerlu isumaqarpoq, angajoqqaat ilaqtaminni najugaqarsinnaanngitsut, taamaasillunilu meeqqat atuarfiit ineqarfiutaanni illoqarfimmi najugaqartarput.

ANGAJOQQAAT AMERLANERIT SULIFFEQARPAT

Inuusuttuaqqat 82 %-ii nalunaarput, anaanartik suliffeqartoq, aammalu 72 %-ii nalunaarlutik ataartik suliffeqartoq. Inuusuttuaqqat ikinnerit nalunaarpassut ataartik suliffeqartoq, anaanaminnik suliffeqarneraasuninngaanniit, paasineqarsinnaangilaq, ataatat amerlanerit anaaniit suliffeqarfinnut atassuteqanngitsuusut. Inuusuttuaqqat ilaasa ataartik najugaqatiginngilaat, inuusuttuaqqallu ilaannut ataavik attaveqarfigineqanngilaq. Apeqqummi ataaviup suliffia eqqarsaatigineqarmat, taamaammatt inuusuttuaqqat ilaat akisimasut, akipput nalullugu ataartik suliffeqarnerisq.

Inuusuttuaqqat 12-iinnaat akipput, anaanartik ataartilluanniit suliffeqanngitsut, ataasiakkaallu apeqqutinik taakkuninnga akinnissimangillat. Uani imaassinnaavoq inuusuttuaraq angajoqqaaminut attaveqanngitsuusoq imaluanniit angajoqqaavisa arlaat toqukkut qimagussimasoq.

INUUSUTTUARAQATIT ALLAT PEQATIGINERINI SUUT PINGAARUTEQARPAT

Paasilluarumallugu, inuusuttuaqqat inuusuttuaraqatiminnik peqateqaraangata suut pingaaruteqartarnersut, apeqqusiortoqarsimavoq, qanoq ilaannut isumaqarnerisq, ikinngutit akornanni nuannarineqalertarneq. Niviarsiaqqat nukappiaqqallu akissutaat immikkoortinneqarput, takuneqarsinnaaniassammatt, pissutsit immikkoornersut, suaassutsit taakku marluk akornanni atuuttut.

Apeqqutit tamarmik akineqarsinnaasimapput. Nukappiaqqat niviarsiaqqallu akissutaat sanillunneqarput.¹⁴ Niviarsiaqqat nukappiaqqallu akissutaat assigiinngissuteqartorujussuugaangata, ulloriaasamik akissutit amerlassusaat nalunaarneqartarpoq.

---

14. Paarlaatsillugit takussutissiorneq ikiortigalugu.

TAKUSSUTISSIAQ 2.4

Misissuinermit peqataasut amerlassusaat, pissutsit aalajangersimasut apeqqutaanersut, nuannarineqarniaraanni, niviarsiaqqanut nukappissanullu agguaqatigiisilugit. Procentit aammalu akissutit katillugit.

Pitsaasuuvog:	Niviarsi- aqqat	Nukappi- aqqat	Tam.	Akissutit katillugit
Ajunngitsuuneq ikinngutinnerlu	98	92	95	342
Oqaloqatigiinnermi isummersinnaaneq	84 *	70	77	328
Allat pillugit eqqartuivallaannginnissaq	81 *	62	71	336
Arlaannik sammisaqatigiinnissamut nassaarnissamik pikkorinneq	72	71	71	331
Amerlasuunik ikinnguteqarneq	63	75 *	69	333
Isikkorinneq	49	54	52	346
Timersullaqqinneq	38	58 *	48	339
Atuarfimmi pikkorissuuneq	45	49	48	330
Isertullaqqinneq	58 *	33	44	334
Atisarissaarneq	35	32	33	338
Mobiliginneq	11	16	14	344

Niviarsiaqqat nukappiaqqallu amerlanerit, akisut, pingaartippaat "ajunngitsuuneq aammalu ikinngutinnerneq". Tulliuttut put "oqaloqatigiissuteqarnermi isummersinnaaneq", "allat pillugit eqqartuivallaannginnissaq" aammalu "arlaannik sammisaqatigiinnissamut nassaarnissamik pikkorinneq" oqaaseqaatit, niviarsiaqqat nukappiaqqallu pingarnerusutut nalunaarsugaat. Oqaaseqaatit sisamat takutippaat, pissusilersorneq sorleq pingaaruteqarnersoq, inuusuttu-araqatit akornanni inissisimalluassagaanni. Annertunerusumik niviarsiaqqat pingaartippaat isummersinnaaneq aammalu allat pillugit eqqartuivallaassannginneq.

Oqaaseqaatit tulliit marluk, pingaartutut neqartut, "ikinnguterpassuaqarneq" aammalu "isikkorinneq" qallikkut pissutsinut atanerupput. Ikinnguterpassuaqarnerup takutittarpaa nuannarineqarneq, isikkorinnerlu naliginnaasumik nuannarineqarnermut aallaaviusarluni. Nukappiaqqat ikinnguterpassuaqarnissaq pingaartinneruaat, niviarsiaqqaniit, suaassutsillu taakku marluk isikkorinneq amerlaqatigiilutik pingaassusaa aalajangerlugu.

Nukappiaqqat amerlanerit isumaqarput, timersullaqqinneq apeqqutaqataasooq, nuannarineqarniaraanni. Nukappiaqqat affaat apeqqummut tassunga angerput, taamaallaalli niviarsiaqqat pingajorarterutaat tassunga apeqqummut angerlutik. Timersorneq nukappissanut isumaqarnerulaarpoq niviarsiaqqanullu isumaqannginnerulaarluni, atuarfimmi pikkorinnermut naleqqiullugu. Suaassutsit tamarmik affaat isu-

maqarput, atuarfimmi pikkorinneq, nuannarineqarnissamut pingaaruteqartoq. Maluginiaqquneqarporlu, atuarfimmi pikkorinneq uani nuannarineqarnermut atassuserlugu taamaallaat eqqarsaatigineqarmat. Inuusuttuaqqat affaasa atuarfimmi pikkorinneq, allanik peqquteqarlutik, allanut pingaaruteqartutut attavilersinnaassavaat.

”Isertullaqqinneq” niviarsiaqqat affaasa sinneqalaartut, nuannarineqarnermut atassuserpaat, nukappiaqqallu pingajorarterutaannaat taama isummerlutik. Niviarsiaqqat nukappiaqqallu pingajorarterutaasa missaat, isumaqarput, ”atisarinneq” nuannarineqarnermut peqqutaataasoq, niviarsiaqqallu nukappiaqqattaarlu ikinnerusut isumaqarput, mobiilgissaarneq nuannarineqarnermut apeqqutaataasoq.

Tamaat isigalugu, oqaaseqaat, ikinngutaalluarneq, suaassutsit assigiinngitsut akornanni inuk nuannarineqassappat apeqqutaanerpaasutut nalilerneqarpoq. Ataatsikkulli niviarsiaqqat nukappiaqqallu pingaartitaat assigiinngillat. Niviarsiaqqat nukappissaniit makku pingaaruteqartinneruaat: isummersinnaaneq, allat pillugit eqqartuivallaannginnissaq aammalu isertorsinnaassuseq.

ILINNIAGAQARNISSAMUT PILERSAARUTIT

Inuusuttuaqqat affaat sinnilaarlugit (58 %-it) nalunaarpaat, pilersaaruserreersimallutik, atuarfitsik naammassigunikku sussanerlutik, 36 %-iilu oqarlutik, pilersaarutitik suli naammassinngitsut. 3 %-iinnaat akipput, pilersaaruteqaratik, atuarfitsik naammassereerunikku, immersuisullu 4 %-ii apeqqummik akinnissimangillat.

Inuusuttuaqqat 76 %-ii meeqqat atuarfiata kingorna ilinniakkamik aallartitserusupput aammalu 17 %-ii akillutik, ”immaqa” ilinniakkamik aallartitserusunnngillat, 3 %-iinnaallu, ilinniakkamik aallartitserusunnngillat, 5 %-illu apeqqummik taassuminnga akisimangillat.

Inuusuttut ilinniakkamik aallartitserusullutik nalunaartut amerlapput, piviusoq qiviassagaanni inuusuttut ilinniagaqartartut affaannaasut eqqarsaatigissagaanni. Akissutit paasissutissiisinaapput, inuusuttut ilin-niarfii naammassissallugit ajornakusoortuusoq, eqqarsaatigineraniit, pilersaarutigigaluaaraanni, kisiannili akissutit aamma ilinniaqqusilluni oqallin-nermik malinnaasimanertut takussutissaasinnaallutik, oqallinneq tamanna ukiuni kingullerni ingerlavoq. Inuusuttuaqqat immersuisimasut atii inut-tullu normui piginnginnatsigit, atuarfimmi naammarsereernerisa kingorna

susoqassanersoq malinnaaffigisinnaanngilarput, naak soqutiginasagaluq taama iliuseqarnissaq.

SIUNISSAMUT SINNATTUT

Uani kingulleq ilaasussaq, inuusuttuaqqat siunissaq pillugu sinnattuinit tunngavoq. Apequtigineqarput, suut siunissami inuusuttuaqqat namminneq sinnattorineraat, taakkulu ”aap” ”immaqa” ”naamik” imaluunniit ”naluara”-mik oqaaseqaatinut ataasiakkaanut akisinnaasimapput.

Ataasiinnaanngitsumik akinissaq periarfissaasimavoq. Niviarsiaqqat nukappiaqqallu akissutaat sannilliunneqarsimapput¹⁵, aammalu naatsorsueqqissaarnermi assigiinngissutit immikkut maluginiagassat ullo-riaasamik nalunaaqutserneqarlutik.

Takussutissiaq 2.5-imi takuneqarsinnaavoq, inuusuttut 90 %-ii ilinniagaqarnissaminnik sinnattoqartut – taanna niviarsiaqqanut nukappissanullu atuuppoq. Amerlaqqataat (89 %-it) inuuneqarusupput, nuannaartuusinnaallutik – taannalu aamma niviarsiaqqanut nukappissanullu atuuppoq. Oqaaseqaatit sinnerinut ikinnerit angersimapput. 72 %-iili, sinnattorivaat pissanganartumik inuuneqarnissartik (kisiannili nasuiaasernagu, suut pissanganartuunersut).

TAKUSSUTISSIAQ 2.5

Misissuinermi peqataasut amerlassusaat, siunissartik pillugu sinnattullit, niviarsiaqqat nukappiaqqallu immikkoortillugit. Procentii akisutaallu amerlassusaat.

Sinnattoraat:	Niviarsiaqqat, procentii	Nukappiaqqat, procentii	Tamarmik, procentii.	Akisut amerlassusaat
Ilinniagaqarnissaq	91	89	90	353
Nuannaartuunissaq	92	87	89	353
Inuuneq, pissanganartuussasoq	76	69	72	349
Allanik ikiuisassallutik	77 *	60	68	350
Angalajumaarlutik	70 *	59	64	352
Kalaallit Nunaanni najugaqassallutik	62	64	63	350
Meerartaassallutik	59 *	41	49	347
Aalajangersimasumik aappaqalisallutik	49	40	44	347
Kalaallit Nunaanni ilinniassallutik	40	47	44	349
Politikkimik soqutigisaqassallutik	15	10	13	351

15. Paarlaatsillugit takussutissiorneq ikiortigalugu.

Inuusuttuaqqat amerlasuut aamma inuuneqarusupput allanut ikiuussinnaallutik. Niviarsiaqqat taamaannerupput, 77 %-it angermata, nukappiaqqat 60 %-ii apeqquummut assigusumut angertut.

Amerlasuut aamma angalarusupput – niviarsiaqqat 70 %-ii nukappiaqqallu 59 %-ii angalarusullutik nalunaarput. Niviarsiaqqat nukappissaniit amerlanerit angalarusullutik paasitippaat, naak assigiinnngissuteqanngikkalu-artoq.

Inuusuttuaqqat pingasuugaangata marlupajaat (63 %-it), Kalaallit Nunaanni inersimasunngorunik najugaqaannarnissartik sinnattoraat. Misisuinermi kisitsisaatigineqanngilaq ukioqatigiit qasserarterutaat Kalaallit Nunaata avataani najugaqalertarnersut. Kisianni nalunngilarput kalaallit amerlasuut Danmarkimi najugaqartut, taamaammat inuit amerlalaartut sin-nartortik taanna piviusunngortittarsimavaat. Imaassinnaavoq sammisaq taanna inuusuttuaqqanut oqaloqatigiissutigissallugu pingaartuusooq.

Niviarsiaqqat 59 %-ii aammalu nukappiaqqat 41 %-ii sinnattorivaat meerartaarnissartik. Naatsorsuutigineqarsinnaavoq amerlanerusut meerartaarnissaat, qularnanngitsumillu amerlanerit sinnattorilerumaar-paat meerartaarnissartik, inersimanerulaalerunik. Taamatullu aalajangersi-masumik aappaqalernissamut apeqquut akineqarpoq. Tassani niviarsiaqqat 49 %-ii aammalu nukappiaqqat 40 %-ii akimmata sinnattoralugu aalajangersimasumik aappaqalernissartik.

Imaassinnaavoq, inuusuttuaqqat aalajangersimasumik aappaqalernissartik attackunnaaraat, kisiannili piffissami tassanerpiaq eqqarsaatigiinnarsimasinnaavaat, tassami suli inuusooqigamik. Apeqquti-nut tamanut taamaassinnaaneq atuuppoq, inuusuttuaqqat piffissami tas-sani aperineqarfimmini qanoq eqqarsarnerlutik takutikkaat. Ajornarpoq paasiniassallugu ukiut marluk, tallimat qulilluunniit qaangiuppata paasini-assallugu suli taama sinnattoqarnersut.

Niviarsiaqqat 40 %-ii aammalu nukappiaqqat 47 %-ii Kalaallit Nunaanni ilinniagaqarnissartik sinnattoraat. Uanilu maluginiarneqartari-aqarpoq, inuusuttuaqqat qanoq sinnattoqarnersut aperisoqarmat. Akis-sutit Kalaallit Nunaanni ilinniagaqarnissamik sinnattuisa eqquunnissaan-nut takussutissaanngillat – Kalaallit Nunaanni ilinniagaqarniarluni sinnat-tortoqarsinnaavoq, nalunngikkaluarlugu piffissap ilaani Kalaallit Nunaata avataani ilinniartariaqassalluni. Ilinniqqiffiit amerlanerit aammalu as-sassorluni ilinniartariit amerlanerit ilinniarniaraanni pisariaqartarpoq Kalaal-lit Nunaata avataani ilinniarnissaq (Danmarkimiunerusoq), ilinniakkat naammassissagaanni.

Kingullertut aperisoqarpoq inuusuttuaqqat politikkimut soqutiginninnissartik soqutigineraat. Amerlanngitsulli apeqqummut tassunga angerput. Niviarsiaqqat 15 %-iinnaat aammalu nukappiaqqat 10 %-iinnaat politikkimik soqutigisaqarnissartik sinnattoraat. Akissutit inuusuttuaraanerannut takussutissaasinnaavoq, kisiannili inuusuttuaqqallu oqallisigissallugu tulluarsinnaavoq, tassami politikkikkut apeqqutinut aammalu ilisimasanut soqutiginnittoqanngippat, inuiaqatigiit ingerlannissaat ajornakusuulissammat.

INOQATIGIINNERMI AJORNARTORSIUTIT PILLUGIT NALUNNGISAQARNEQ

Inuusuttuaqqat inoqatigiinnermi ajornartorsiutinut periarfissanullu isummertaasaat isiginnittariaasaallu paasiniarniarlugu, qanoq sammisat tamaku eqqartorneqarsinnaanersut, inuusuttuaqqat aperineqarput, qanoq isummertarnerat isumaqarneraq, namminneerlutik inuusuttuaqqat inoqatigiinnermi periarfissaannut aammalu ajornartorsiutaannut oqallinnermi peqataassappata.

Tamaat isigalugu inuusuttuaqqat tamangajammik isumaqarput, pingaaruteqartoq pingaaruteqapajaartorluunniit, namminneq oqallinnermi peqataagunik. Oqaatigineqarsinnaavorlu, oqallinnissamut piareersima-soqartoq peqataanissarlu kissaatigineqartoq.

Affaanit amerlanerusut, katillugit 57 %-it akipput, paasinninner-tik malillugu pingaaruteqartoq inuusuttuaqqat namminneq oqallinnermi peqataanissaat. 29 %-it isumaqarput, pingaaruteqalaartoq inuusuttuaqqat namminneq oqalliseqataanissaat, 8 %-illi isumaqarput apeqqutaaval-laangitsoq oqalliseqataanissaq aammalu 6 %-it akipput apeqqutaanngil-luinnartoq inuusuttuaqqat inoqatigiinnermi periarfissaat aammalu ajornartorsiutaat pillugit oqalliseqataanngikkaluarunik.

ILISIMASAT KILLILLIT

Oqallinnermut peqataarusuttoqarnera kissaatigineqaraluartoq, paasivarput, pissutsit pillugit ilisimasaat killeqartut, pissutsit oqallisaasinnaasut oqallisissallu eqqarsaatigalugit.

Inuusuttuaqqat aperineqarmata, qanoq inoqatigiinnermi ajornartorsiutit pillugit ilisimasatik nalilersinnaaneraat (takuuk takussutissiaq 3.1), erserpoq ilisimasaat killeqartut. Inuusuttuaqqat ikinnerusortaat isumaqarput, inoqatigiinnermi ajornartorsiutit ilisimasaqarfigalugit, 41 %-iisalu nalunaaraat ilisimasatik ajunngitsut. Inuusuttuaqqat affai isumaqarput immannuaannaq ilisimasaqarlutik immaqaluunniit pissutsit ilisimasaqarfiginngiivillugit. Tamanna isumaqarpoq, inuusuttuaqqat affaat oqalliseqataanissaminnik kissaateqartut aammali piviusumik pissutsit ilisimasaqarfigerpiangikkaat (namminneq paasinninnerat aallaavigalugu).

TAKUSSUTISSIAQ 3.1

Misissuinnermi peqataasut inoqatigiinnermi periarfissat ajornartorsiutillu pillugit namminneq ilisimasaannut agguataarlugit. Procentit¹⁶.

Inoqatigiinnermi periarfissat pillugit ilisimasaat:	Niviarsiaqqat	Nukappiaqqat	Tamarmik
Ilisimasaqarluarpunga	7	7	7
Ilisimasakka ajunngillat	38	44	41
Annikitsuinnarmik ilisimasaqar-punga	39	38	38
Ilisimasaqanngilanga	17	11	14
Procentit tamakkerlugit	101	100	100
Amerlassusaat tamakkerlugit	191	161	352

Niviarsiaqqat nukappiaqqallu akissutaat maluginiartarialimmik assigiinn-gissuteqarpallaanngillat. Tamarmik 7 %-it paasitippaat, ilisimasaqarluarlu-tik inoqatigiinnermi periarfissat ajornartorsiutillu pillugit.

Assigiinn-gissuteqanngilarlu, inuusuttuaqqat qanoq nalunn-gisaqartiginerat, kommunini sisamaninngaanneernerat eqqarsaatigissa-gaanni, aammalu illoqarfimmi nunaqarfimmiluunniit najugaqaralu-arunik.¹⁷

Kisianni inuusuttuaqqat nalilersuigaangata, qanoq inoqatigiin-nermi ajornartorsiutit ilisimasaqarfigitiginerlugit, inoqatitik aallaavigalugit,

16. Procentiineq kisitsisinut ilivitsunut akunnaallisarnikuuvoq. Taamaattumik niviarsiaqqat nukappi-aqqallu tamarmik katillugit procentii 99-iusinnaavoq, 100-sinnaavoq 101-iusinnaalluniluunniit.

17. Paasissutissat paarlaassuutisillugit takussutissiortoqarpoq.

allanik paasissutissanik paasisaqarpugut. Inuusuttuaqqat angajoqqaamin-
nik inoqatillit, nalilerpaat, ilisimasaqarnerullutik, inuusuttuaqqat allat
ilisimasaminnik naliliinerininngaanniit.¹⁸

INUUSUTTUAQQAT ANGAJOQQAAMINNIIT ILISIMASATIK PIKKAJUTTARPAAT

Inuusuttuaqqat ilisimasatik suminngaanniit pineraat aperineqaramik,
49 %-it akippit ilisimasatik angajoqqaamininngaanniit pisimallugit,
40 %-it akippit atuarfimmuit paasisimallugit, 29 %-illu isiginnaagassianiit
pinerarpaat, 23 %-it inoqatigiinnermi ajornartorsiutit pillugit ilisimasatik
radiominngaanniit pivaat, kiisalu 28 %-it nalunaarpaat inoqatigiinnermi
ajornartorsiutit ikinngutimininngaanniit pissarsiarisimallugit. Taamaattorli
allanik akissutinik periarfissaqarpoq, pinerit tamatigut inuusuttuaqqat
10 %-iisa missaasa nalunaarpaat ilisimasatik taakkunanngaanneersuusut.
Inuusuttuaqqat ikittuinnaat nalunaarpaat, ilisimasatik nittartakkatigut paa-
sisimallugit, naak apersorneqartunut naatsorsuutigineqarsinnaagaluartoq
tamanna annertussasoq. Tamatumunnga nassuiaataasinnaavoq, inter-
netsip atornera Kalaallit Nunaanni akisummat, taamaalillutillu inuusuttu-
aqqat annikinnerusumik internetsimik atuisartut, inuusuttuaqataannut
nunani allaniittunut naleqqiullugit. Periarfissaasimavoq ataasiinnaanngit-
sumut ”angersinnaanissaq”, ilisimasat suminngaanniit pisimanerlugit
nalunaarniaraanni.

Akissutini paasinarsivoq, inuusuttuaqqat nalunaaruteqajajaane-
rusut ilisimasatik angajoqqaaminniit pisimallugit, aammalu taakkuusut
nalunaarsimasut ilisimasanik aallerfitik aamma allaneersuusut. Inuusuttu-
aqqalli nalunaartut ilisimasatik angajoqqaamininngaanniinngitsut aamma
nalunaaqajaaneruserartut ilisimasatik allaninngaanniinngitsut. Inuusuttu-
aqqat 22 %-i toqqaannaq nalunaarput, ilisimasaqarpallaarnatik aammalu
inoqatigiinnermi ajornartorsiutit pillugit ilisimasaqaratik. Inuusuttuaqqat
angajoqqaaminnik inoqatillit, ilisimasatik angajoqqaaminniit pigikkajun-
neruserpaat, inuusuttuaqqaniit paasititsisuniit ilisimasatik allaniit pisimal-
lugit.¹⁹

Naliginnaasusinnaavoq angajoqqaat, ilinniartitsisut imaluunniit
inersimasut allat, oqarumasut, inuusuttuarartatik inoqatigiinnermi periar-

---

18. Paasissutissat paarlaassuutsillugit takussutissiortoqarpoq.

19. Paasissutissat tamarmik atassutaat paarlatsillugu takussutissiornikkut pisaapput.

fissat ajornartorsiutillu pillugit oqaluttuussimallugit, inuusuttuaqqat eqqaamanngikkaluaaraat ilisimasanik oqaluttuunneqarsimallutik. Tamanna sianiginngilarput. Kisiannili uani soqutiginartoq tassaavoq, inuusuttuaqqat affaat eqqaamasaaqanngimmata inoqatigiinnermi periarfissanut aammalu ajornartorsiutinut tunngasunik paasitinneqarsimallutik.

INOQATIGIINNI AJORNARTORSIUTIT PERIARFISSALLU OQALLISAAVALLAARNEQ AJORPUT

Inuusuttuaqqat aamma aperineqarput, inoqatigiinnermi periarfissat ajornartorsiutillu pillugit ukioqatitik oqaloqatigisarneraat, isumaqarnersut tamakku oqaloqatigiissutigissallugit ajornannginnersoq ajornakusoornersorluunniit, kiisalu inoqatigiinnermi periarfissat ajornartorsiutillu soqutiginaaraat.

Inuusuttuaqqat amerlanngitsut ukioqatiminnut inoqatigiinnermi periarfissat ajornartorsiutillu pillugit oqaloqatiginnittarput, taamaallaat sisamararterutaat ilaatigut oqaloqatigiittarput tamakku pillugit, sinnerilu qaqutiguinnaq imaluunniit oqaloqatigiissutiginnngisaannarlugit. Inoqatigiinnermi periarfissat ajornartorsiutillu pillugit niviarsiaqqat nukappiaqqallu oqaloqatigiissutiginnittarnerat assigiinnngissuteqanngilaq. Takuuk takussutissiaq 3.2.

TAKUSSUTISSIAQ 3.2

Misissuinnermi peqataasut, inoqatigiinnermi periarfissat ajornartorsiutillu pillugit qanoq oqaloqatigiitsigisarnersut agguataarlugit. Procentit.

Qanoq akulikitsigisumik inoqatigiinnermi periarfissat ajornartorsiutillu pillugit oqallittoqartarpa	Procentit
Oqallisingaatsiarneqartarput	9
Ilaatigut oqallisingeqartarput	23
Oqallisingeqanngingajaavittarput	39
Oqallisingeqanngisaannarput	29
Katillugit procentit	100

Ann.: A = 363.

INOQATIGIINNI AJORNARTORSIUTIT PERIARFISSALLU PILLUGIT OQALLINNISSAQ AJORNANNGILAQ

Inuusuttuaqqat affaasa missaat isumaqanngillat, inoqatigiinnermi periarfissat ajornartorsiutillu pillugit oqallisiginninnissaq ajornanngitsoq, inuusuttuaqqalli affai nalunaarput oqallisiginninnissaq ajornarsinnaasoq.

Misissuinerup takutippaat, 13 %-it inoqatigiinnermi periarfissat ajornartorsiutillu pillugit oqallisigisaqarnissaq ajornanngitsuarsuusoq, aammalu 40 %-it nalunaarlutik annertunerpaartai ajornanngitsut oqallisigissallugit. Saniatigulli 42 %-it isumaqarput, ajornarsinnaasoq aammalu 5 %-it allallutik annertunerpaartaata oqaloqatigiussutiginnissaa ajornakusoortoq.

Paasivarputtaaq inoqatigiinnermi periarfissat ajornartorsiutillu pillugit oqallisigisaqakulasannginnermi, inuusuttuaqqat affaat isumaqartut, ajornanngitsuaraasoq imaluunniit ajornanngitsoq oqallisiginissaat.

INOQATIGIINNI AJORNARTORSIUTIT PERIARFISSALLU PILLUGIT OQALLISEQATIGIINNISSAMUT SOQUTIGINNINEQ

Inoqatigiinnermi periarfissat ajornartorsiutillu oqaloqatigiussutiginnissaannut qanoq ajornakusoortiginersaq aperisoqarmat, paasinarsivoq inuusuttuaqqat sammisat taakku oqaloqatigiussutiginnissaannut soqutiginninnerat pineqaraangat aamma taamaattoqakkajunnerusartoq. Inuusuttuaqqat affaasa missaat akipput, soqutiginnilluarlutik imaluunniit soqutiginnillutik sammisaniik taama ittunik oqaloqatigiussuteqarnissaminnik, kisiannili inuusuttuaqqat affai soqutiginnippallaaratik oqarput. Takuuk takussutissiaq 3.3.

TAKUSSUTISSIAQ 3.3

Misissuinnermi peqataasut inoqatigiinnermi periarfissat ajornartorsiutillu pillugit oqaloqatigiussuteqarnissaminnut qanoq soqutiginnitsiginerannut agguarlugit. Procentit.

Inoqatigiinnermi periarfissat ajornartorsiutillu pillugit oqaloqatigiussuteqarnissamut soqutiginninneq qanoq annertutigaa	Procentit
Soqutigilluinnarpara	10
Soqutigivara	44
Soqutigilaarpara	28
Soqutiginngilara	18
Katillugit procentit	100

Anm.: A= 358.

Inoqatigiinnermi periarfissat ajornartorsiutillu pillugit inuusuttuaqqat oqalliseqateqarusunnerminnik soqutiginninnerat pillugu paasisutissanik katersigaanni²⁰, paasinarsivoq inuusuttuaqqat affaannaat inoqatigiinnermi periarfissat ajornartorsiutillu soqutigigaat kiisalu oqallisiginissaat ajornatsinngikkaat, taamaattorli ilaatigut oqaloqatigiissutigisarlugit nalunaarput, ilisimasatik killillit nalilersoraluarlugu.

Inernerit imminnut assortuupput, aammalu qanoq nassuiaasersorsinnaanerinik oqaqqissaarsinnaanngilagut. Nassuiaatigineqarsinnaasorli tassaavoq, inuusuttuaqqat ilisimasaqarnerungaluarpata, aammalu anermik, namminneq nalunngikkaluarpassuk qanoq inoqatigiinnermi periarfissat ajornartorsiutillu pillugit oqallissinnaanerlutik, taava oqallisigine-rusassagaluarpaat, tassaammata amerlanersaanit sammisat soqutigi-neqartut.

INOQATIGIINNI PISSUTSIT INUUSUTTUAQQAT TAKUSAGAAT

Inoqatigiinnermi pissutsit, inuusuttuaqqat eqqumaffigisaat qaammarsaaviginiarlugit, inoqatigiinnermi ajornartorsiutaasinnaasut assigiinngitsut allattor-neqarput, ukiuni kingullerni oqallinnerni sammineqarsimasut, aammalu pis-sutsit, inoqatigiinnermi ajornartorsiutinut ingalassimatitsiniarnermi ikior-siisartut. Oqaaseqaatinut inuusuttuaqqat nalunaarsinnaasimapput, isu-maqataanerlutik, isumaqataalaanerlutik pineqartut inoqatigiinnermi ajornar-torsiutaanersut, imaluunniit isumaqataannginnerlutik aammalu sia-niginnginnerlugu inoqatigiinnermi ajornartorsiutitut taaneqarsinnaanersoq. Nalunaarsorsimavarput inuusuttuaqqat qanoq amerlatigisut oqaaseqaatinut assigiinngitsunut isumaqataallutik nalunaarsimanersut – oqaaseqaatini inoqatigiinnermi ajornartorsiutitut taaneqarsinnaasuni, aammalu oqaaseqaatini ikiutitut taaneqarsinnaasuni. Takuuk takussutissiaq 3.4.

Oqaaseqaatit naatsorsueqqissaarnermi niviarsiaqqat nukappi-aqqallu akunneranni assigiinngissuteqangaatsiartut²¹ akissutitalit ullo-riaasaaqqamik nalunaaqutserneqarsimapput.

---

20. Paarlaatsitsisarluni takussutissiornikkut.

21. Paarlaatsitsilluni takussutissiornikkut nassaat.

TAKUSSUTISSIAQ 3.4

Misissuinermi peqataasut, inoqatigiinnermi ajornartorsiutitut pissutsinullu aalajangersimasunut ikiuutaasinnaasunut isumaqataasut, niviasiaqqanut nukappissanullu agguataarlugit. Procentit.

	Niviar- sis- sat, %.	Nukap- pis- sat, %.	Tamar- mik, %	Akissutit amerlas- susaat
<i>Isumaqataasut ukununnga:</i>				
<i>Siusissumik tupamik, ikiaroornartumik aammalu aalakoornartumik atuilertarneq</i>				
Inuusuttuaqqat amerlalaartut siusissukkut tupatortaler- tarput	70	68	69	357
Inuusuttuaqqat amerlalaartut siusissukkut ikiaroortaler- tarput	68 *	53	60	354
Inuusuttuaqqat amerlalaartut siusissukkut aalakoortaler- tarput	68 *	52	59	354
<i>Angajoqqaat aalakoornartumik ikiaroornartumillu atuisar- nerat</i>				
Inuusuttuaqqat amerlalaartut ajornartorsiorput, anaanap/ataatalluunniit aalakoornartumik ajornartorsi- uteqarnerat pillugu	49 *	36	42	354
Inuusuttuaqqat amerlalaartut ajornartorsiorput, anaanap/ataatalluunniit ikiaroortarnerat pillugu	40 *	28	34	353
<i>Kinguaassiutitigut kanngutsaatsuliorfiginittarneq</i>				
Inuusuttuaqqat amerlalaartut ajornartorsiorput, kingua- assiutitigut kanngutsaatsuliorfigininnikuugamik	49 *	27	37	353
<i>Aalakkunneq pinerlunnerlu</i>				
Inuusuttuaqqat amerlalaartut pinerlunneq tillinniartar- nerlu pillugit politiinik ajornartorsiateqarput	48	37	42	352
Inuusuttuaqqat amerlalaartut aalakkunneq persuttaaner- luunniit pillugit politiinik ajornartorsiateqarput	45 *	27	36	353
<i>Atuarumassuseqarpianninneq, ilinniagaqannginneq aammalu suliffeqannginneq</i>				
Inuusuttuaqqat amerlavallaartut meeqqat atuarfiata kingorna ilinniagaqarneq ajorput	55	49	52	357
Inuusuttuaqqat amerlavallaartut atuarluarsinnaangillat	51	43	47	356
Inuusuttuaqqat amerlavallaartut suliffeqanngillat	43	42	42	356
<i>Inuusuttuaqqat tarnimikkut ajornartorsiutaat</i>				
Inuusuttuaqqat amerlavallaat imminornissamik eqqarsaateqarput imaluunniit imminoriartarlutik	41 *	25	32	353
Inuusuttuaqqat amerlavallaat isumaqarput, ikiorser- neqartarnermininngaanniit annertunerusumik ikiorneqarnissamik amingarsillutik	21	22	23	353
Inuusuttuaqqat amerlavallaat tarnimikkut ajornartorsior- put	30	22	26	353
Inuusuttuaqqat amerlavallaat misigissutsimikkut ajun- gitsumik ingerlanissartik ajornakusoortippaat, angajoq- qaatik ilaginagit illoqarfimmi allami najugaqaraangamik	33	30	31	355
<i>Inuusuttuaqqat inuusuttuaraqatiminnik ikiuuttarnerat</i>				
Inuusuttuaqqat ikinngutigilluartarput	54	53	53	354
Inuusuttuaqqat isumaqanngillat, inuit allat inuunerannut akulerussinnaallutik	25	22	24	354
Inuusuttuaqqat imminnut ikioqatigiilluartarput	42 *	31	36	355
Inuusuttuaqqat pigisatik, allanut atortinnissaat pikkoriffi- gaat	28	21	24	354

AALAKOORNARTUMIK IKIAROORNARTUMILLU ATORNERLUINEQ

Oqaaseqaatit, inuusuttuaqqat isumaqatiginerusaat inoqatigiinnermi ajornartorsiutinut tunngasut tassaapput, inuusuttuaqqat siusissumik tupatulertarnerat, ikiaroonartutulertarnerat, aalakoornartutulertarnerallu, tassami 69 %-it, 60 %-it aammalu 59 %-it inuusuttuaqqat nalunaarput inoqatigiinnermi ajornartorsiutaasut. Siusissukkut ikiaroonartumik aalakoornartumillu atuilerarnerup isumai eqqarsaatigissagaanni, niviarsiaqqat nukappissaniit nalunaarnerusarput, tassaasoq inoqatigiinnermi ajornartorsiut.

Tullertut inuusuttuaqqat tikkuarpaat, angajoqqaat aalakoornartumik ikiaroonartumillu atuinerat inoqatigiinnermi ajornartorsiutaasoq, tassami 42 %-it taama isumaqarput, anaana imaluunniit ataata aalakoornartumik ajornartorsiuteqaraangata. 34 %-illi isumaqarput, angajoqqaat ikiaroonartumik atuinerat inoqatigiinnermi ajornartorsiutaasoq. Pissutsini marluusuni niviarsiaqqat nukappissaniit inoqatigiinnermi ajornartorsiutitut taasisarnerat naapitassaaneruvoq.

Uanili naqissuserneqassaaq, inuusuttuaqqat pissutsit tamat eqqarsaatigalugit oqaaseqarmata – namminneq misigisimasatik aallaaviginagit, namminneq tupanik, ikiaroonartumik aammalu aalakoornartumik atuineratik aallaaviginagu, immaqaluunniit angajoqqaamit aalakoornartumik imaluunniit ikiaroonartumik atuinerat aallaaviginagu. Inuusuttuaqqat oqarput, inoqatigiinnermi ajornartorsiutitut isigissallugit, pissutsit taaneqartut atuutitissagaluarpata.

KINGUAASSIUTITIGUT KANNGUTSAATSULIORFIGINNITTARNEQ

Inuusuttut 37 %-iisa taavaat, kinguaassiutitigut kanngutsaatsuliorfiginnittarneq inoqatigiinnermi ajornartorsiutaasoq. Niviarsiaqqat nukappiaqqallu nalilersuineri assigiinngingaatsiarput, niviarsiaqqat 49 %-ii aammalu nukappiaqqat 27 %-ii oqarmata kinguaassiutitigut kanngutsaatsuliorarne-rit inoqatigiinnermi ajornartorsiutaasut.

Inuusuttuaqqat amerlanerit, isumaqarput kinguaassiutitigut kanngutsaatsuliorarne-rit inoqatigiinnermi ajornartorsiutaasoq. Kisitsisit takutikkunarpaat, ukiuni kingullerni oqallinneq. Uanili naqissuserneqarta-

riaqarpoq inuusuttuaqqat tamakkiisumik pissutsit pillugit qanoq isumaqarnerlutik akimmata. Namminneq misilittakkatik aallaaviginngilaat.

PINERLUNNEQ

Ernguttarneq pinerluttarnerlu inuiaqatigiinni ajornartorsiutaasutut aamma taakkartorneqarput. Niviarsiaqqat nukappiaqqallu amerlaqatigiillutik, 42 %, isumaqarput inuusuttuaqqat pinerluttarnitik tillinniartarnitillu pillugit politiiniit ajornartorsiutigineqarnerat.

Niviarsiaqqat amerlenerujussuit – 45 %-t niviarsiaqqat 27 %-t nukappiaqqat – isumaqarput inuusuttuaqqat ernguttarnerup kingunerisaanik persuttaasarnertit pissutaallutik politiiniit ajornartorsiutigineqartarnerat inuiaqatigiinni ajornartorsiutaasoq.

ATUARFIMMI ANGUSARLUNNEQ

Atuarfimmi angusarlunnerup kingunerisartagai amerlasuuniit inuiaqatigiinni ajornartorsiutaasutut nalilerneqartarpoq. Tassani eqqartorneqarput inuusuttuaqqat atuffarluttut atuarsinnaanngitsulluuniit, inuusuttorpasuit meeqqat atuarfianniit anigaangamik ilinniagaqalerneq ajorput, ilarpasuilu suliffeqarneq ajorlutik. Kingunerisartakkat taama ittut misissuinermi apersorneqartut, niviarsiaqqat nukappiaqqallu, affaasa inuiaqatigiinni ajornartorsiutitut isigaat.

52 %-t isumaqarput inuusuttorpasuit ilinniagaqarsimanninnerat inoqatigiinni ajornartorsiutaasoq, 47 %-t isumaqarput inuusuttorpasuit atuaffarlunnerat inoqatigiinni ajornartorsiutaasoq, 42 %-t isumaqarput inuusuttuaqqat suliffeqanngitsut inoqatigiinni ajornartorsiutaasoq.

INUUSUTTUT TARNIMIKKUT AJORNARTORSIUTAAT

Qulequttami *inuusuttut tarnimikkut ajornartorsiutaat* takussutissiami 3.4 isummat takutinneqartut tamaasa ataatsimut isigigutsigit takusinnaavarput misissuinermi inuusuttuaqqat amerlasuut isumaqartut, inuusuttuaqqat imminornissaminut eqqarsaatersuuteqanngikkunik misiliisimasut amer-

lavallaarnerat inoqatigiinni ajornartorsiutaasoq. Niviarsiaqqat (41 %) nukappiaqqaniit (25 %) amerlanerungaartut taamatut isumaqarput.

Ilisimaneqarluarpoq nunatsinni inuusuttuararpassuit imminornissaminnut eqqarsaatersuuteqartartut imaluunniit imminoriartartut, kisianni sooq taamaaliortarnerat killilimmik ilisimaneqarpoq. Immaqa imminornissamik eqqarsaatersuuteqartartut imminoriartartullu pillugit isumaliutersuuteqartarnerit imigassartortarnermut ikiaroorartunillu atuisarnernut kiisalu kinguaassiutitigut kanngutsaaliuffigitittarnernut atatinneqartari-aqarput.

Immikkulli maluginiagassaavoq inuusuttuaqqat 26 %-ii (niviarsiaqqat nukappiaqqaniit amerlanerulaarput, malunnaataavallaanngitsummilili) akisimammata inuusuttuararpassuit tarnimikkut ajornartorsiuteqarnerat inoqatigiinni ajornartorsiutaasoq. Eqqaaqqilaarusunnarporlu tassunga atatillu inuusuttuaqqat isumaat kisiisa pillugit, namminneq inuttut misgisimasaat pinnagu, apersorneqarnikummata. 23 %-t isumaqarput inuusuttuararpassuit tarnimikkut ajornartorsiutillit ikiorneqarpallaannginnerat inoqatigiinni ajornartorsiutaasoq.

Misissuinermi inuusuttuaqqat 31 %-ii isumaqarput inuusuttuaqqat angajoqqaatik qimallugit atuariartortartut angerlarsertarnerat inoqatigiinni ajornartorsiutaasoq. Ilaquttanik maqaasisaqartarneq ”angerlarsertarneq” tassaavoq inuusuttuaqqat nunaqarfimmiut patsisigisartagaat atuarnermikkut ajornartorsiuteqaleraangamik nunaqarfitsik qimallugu atuariartoraangamik. Inuusuttuararpassuit ilaquttaminnut utiinnartarput atuarnertik unitsiinnarlugu.

IKINNGUTIGIINNEQ ILUAQUTAASOQ

Inuusuttuaqqat inuusuttuaraqateqartartarnerat misissuinermi taaneqarpoq; ikinngutigiiinneq iluaqutaasoq, ajornartorsiutinut atatillugu. Pissusitoqaanikuuvoq inunnut allanut ajunngitsuusarneq, taamaattumik tamatumunnga tunngasunik inuusuttuaqqat apersorneqarnikuupput, takuniarlugu ullutsinni inuusuttuaqqat taamatut pissusilersortarneq naleqartineraat.

Inuusuttuaqqat 53 %-t isumaqataaffigaat inuusuttut akornanni ikinngutigiiilluarneq atuuttusoq. Affai sinnerlugit taama akisimapput. Inuusuttuaqqat sinnerisa isumaqatigilarpaat, ilaasa isumaqatiginngilaat ilaasalu naluaat qanoq akissallugu.

Inuusuttuaqqat 36 %-ii, tassannga niviarsiaqqat 42 % nukappiaqqallu 31 %, isumaqatigivaat inuusuttuaqqat imminnut ikiullaqqissuusut, inuusuttuaqqat sinneris atamanna isumaqatiginngilaat.

Taassumalu saniatigut inuusuttuaqqat 24 %-ii (niviarsiaqqat nukappiaqqallu amerlaqatigiillutit) isumaqataaffigaat inuit allat inuunerannut akuleruttoqartassanngitsoq, inuusuttuaqqallu sinneri 76 %-t isumaqataanngillat.

Inuusuttuaqqat 24 %-t (niviarsiaqqat nukappiaqqaniik amerlane-rularlutik malunnaataavallaanngitsumilli) isumaqarput inuusuttuaqqat avitseqatigiilluartartut piminnik sunilluunniit.

KALAALLIT NUNAANNI OQALLITTARNEQ

Qulaani ajornartorsiutit assigiinngitsut eqqartorneqareertut pillugit inui-aqatigiinni oqallisaasimaqaat. Oqallinnermi anguneqarrajuttarpoq pissut-sit ajorluinnartut unitsinneqartariaqartut. Allat isumaqartarputtaaq tamakkuninnga eqqartuineq pissusissamisunngitsoq inuit allat inu-u-nerannut akuleruttoqarneq ajormat. Oqallinnermi isummiussat tamaasa isigissagaanni, tamarmik isumaqarput pissutsit ajortortaqtartut, taamaatta-riaqanngitsulli.

Oqallittarnernili isiginiarneqanngitsoortartoq tassaavoq eqqartus-sallugu ajornartorsiutit inunnut qanoq sunniisarnersut. Assersuutigalugu inuusuttuaqqamummita qanoq siunissami sunniuteqassua pujortartali-aarsimaguni, imertaliaarsimaguni ikiaroortaliaarsimaguniluunniit, taavalu angerlarsimaffik imerfiusoq imaluunniit ikiaroorfiusoq meeqqamut/inuusuttuaqqamulluunniit siunissami qanoq sunniisinnaaner-soq. Ajornartorsiutit inunnut qanoq sunniuteqartarnersut pillugit ilisi-masat amerlaqaat, kisianni tamakku ilisimasat suli kalaallit oqallittar-neranni ilanngunneqartalersimanngillat.

Aamma meeqqatut inuusuttuaqqatulluunniit kinguaassiutitigut kanngutsaatsuliorfigineqarneq taamatut eqqartugassaavoq. Ullutsinni oqaluserineqartarpoq, akuerineqanngilaq, kanngutsaatsuliorfigineqarsi-masunut kanngutsaatsuliorsimasunullu ikiorsiissutissanik pisariaqartitsi-neq aamma ersersinneqartarpoq. Nalunnginneqarluarpoq kinguaassiutiti-gut kanngutsaatsuliorfigitinneq qanoq ajoqusiiigisinnaatiginersaq, kisi-anni eqqartorneqarneq ajorpoq qanoq ajoqusiiisinnaanersaq qanorlu inummut sunniuteqarumaanersaq piffissap ingerlanerani.

Massakkut imaassinnaavoq tarnikkut ajornartorsiutit inuiaqatigiinni ajornartorsiutit isigineqarpallaanngitsut, kisianni inunni ataasiakkaaniittut isigineqarnerulluni. Kisianni aamma eqqarsalersitsivoq. Inuusuttuaqqammi ikittuinnaat tarnikkut ajornartorsiuteqarneq inuiaqatigiinni ajornartorsiutaasoq.

Misissuinerit allat takutippaat inuusuttuaq tarnimikkut ajornartorsiutaat eqqumaffigineqartariaqartut, assersuutigalugu misissuinerup, sakkortuumik nalaataqarsimanerup kinguneranik tarnikkut uippakajaartarneq pillugu²², takutippaa nivarsiaaraanerusartut tarnikkut ajornartorsiutinut qanernerusartut nukappiaqqaniik, assersuutigalugu imminorusutarnermut, ilaqtamik toqusoornermut, kinguaassiutitigut kangutsaatsuliorfigitinnermut, naartulertarnerit/peersitsisarnerit, timikkut atonerlugaaneq, ipiannuneq angajoqqaanillu amigaateqarnermik. Taamatullu misissuinerup allap²³ takutippaa timikkut tarnikkullu peqqisusermut akornutaasinnaasut arlaqartut meeqqat atuarfianni atuartut angajullit akornanni.

INOQATIGIIT AKORNANNI AJORNARTORSIUTIT ILIUUSEQARFIGINEQARTARI- ALLIT

Takuniarlugu pissutsit suut inuusuttut allanngortinneqartariaqartinneraat, ajornartorsiutit qulaani sammineqareersut ataasiakkaarlugit inuusuttunut apersuutigineqarsimapput, ajornartorsiutit suut iliuuseqarfigineqartariaqarnersut. Inuusuttoq akisinnaavoq ”aap”, ”immaqa” imalt. ”naamik”. Ajornartorsiutit kapitali 3-mi sammineqarsimasut pillugit inuusuttut 10 %-imiit ikinnerit apeqqut naaggaarsimavaat (iliuuseqartoqartariaqanngilaq). Sinneri 90 % akisimapput ”aap” imaluunniit ”immaqa”. Inuusuttut taamatut agguataarnerisa takutippaat inuusuttut isumaqartut ajornartorsiutit iliuuseqarfigineqartariaqartut.

Takussutissiami 4.1 takuneqarsinnaavoq niviarsiaqqat nukappiaqqallu qanoq agguataarsimangersut agguataarnerillu qanoq tamakkiisumik isikkoqarnersut. Takussutissiami taamaallaat ilanngunneqarnikuupput ”aap”-mik akissutigineqarnikuusut. Niviarsiaqqat nukappiaqqallu agguataarnerisa naligiinngilluinnarneri ersersinniarlugit ulloriaasartarlernikuupput.

Inuusuttuaqqat ajornartorsiutit iliuuseqarfigeqqusaat inoqatigiinilu ajornartorsiutitut taakkartugaannut naleqqiullugit oqimaaqatigiipput.

Inuusuttuaqqat amerlanersaasa inuusuttuaqqat pujortartaliaartarnerat, imigassamik ikiaroonartumillu atuiliaartarnerat iliuuseqarfigineqartariaqartutut isummerfigisimavaat. Niviarsiaqqat amerlanerit isummersimasut - inuusuttuaqqat imigassamik ikiaroonartumillu atuiliaartar-

nerat - iliuseqarfigineqartariaqarneranut nukappiaqqaniit amerlanerus-suteqarput malunnaataalluartumik.

TAKUSSUTISSIAQ 4.1

Misissuinermi peqataasut amerlassusaat agguataarnerilu, ajornartorsiutit assigi-inngitsut iliuseqarfigineqarnissaanut isumaqataasut, niviarsiaqqat nukappiaqqallu immikkoortillugit. Procent.

	Niviarsi- arsi- aqqat pct.	Nukappi pi- aqqat pct.	Ta- mar mik, pct.	Akisima- sut ta- marmik
<i>Ajornartorsiutit iliuseqarfigineqartariaqarput uku:</i>				
<i>Pujortataliaartarneq, ikiaroonartumik imigassamillu atuiliaartarneq</i>				
Inuusuttuaqqat pujortataliaartartut amerlavallaarput	83	76	79	352
Inuusuttuaqqat ilaat ikiaroonartumik atuiliaartarput	79 *	68	73	352
Inuusuttuaqqat ilaat imigassamik atuiliaartarput	83 *	74	78	351
<i>Angajoqqaat imigassamik ikiaroonartumillu atuisarnerat</i>				
Inuusuttuararpassuit ajornartorsiorput anaana/ataataluunniit imigassamik ajornartorsiuteqarmat	75 *	55	64	352
Inuusuttuararpassuit ajornartorsiorput anaana/ataata akiaroonartumik atuipilummat	62	48	54	354
<i>Kinguaassititigut kanngutsaatsuliorfiginnittarnerit</i>				
Inuusuttuararpassuit ajornartorsiuteqarput kinguaassititigut kanngutsaatsuliorfigineqarnikuugamik	65 *	43	53	348
<i>Ernguttarneq pinerluttarnerillu</i>				
Inuusuttut ilaat pinerluttarnitik tillinniartarnitillu pillugit politiit ajornartorsiuteqarfigaat	65 *	53	59	352
Inuusuttut ilaat ernguttarnitik nakuuserniartarnitillu pillugit politiit ajornartorsiuteqarfigaat.	63 *	46	54	351
<i>Atuarfimmi malinnaannginneq, ilinniagaqannginneq suliffeqannginnerlu</i>				
Inuusuttut amerlavallaat ilinniakkamik aallartitsineq ajorput	68	60	64	355
Inuusuttut amerlavallaat atuaaffarluppallaarput	59	55	57	354
Inuusuttut amerlavallaat suliffeqanngillat	57	55	56	352
<i>Inuusuttut tarnimikkut ajornartorsiutaat</i>				
Inuusuttut amerlavallaat iminorusuttarput iminoriarlutiluunniit	66 *	45	55	353
Inuusuttorpassuit tarnimikkut ajoquteqarput	49	37	43	353

Ernguttarneq pinerluttarnerillu inuiaqatigiinni ajornartorsiutit taakkartorneqarneraniik iliuseqartitserusuttut aamma amerlanerupput. Niviarsiaqqat 65 %-t nukappiaqqallu 53 %-t isumaqarput inuusuttut pinerluttarnitik tillinniartarnitillu pillugit politiit ajornartorsiutaasarnerat iliuseqarfigineqartariaqartoq, taamatullt niviarsiaqqat 65 %-t nukappiaqqallu 46 %-t isumaqarput inuusuttut ernguttarnitik nakuuserniartarnitillu pillugit politiit ajornartorsiutaasarnerat iliuseqarfigineqartari-

aqartoq. Niviarsiaqqanaasiit nukapiaqqaniit amerlanerusimapput iliuuseqartitserusuttut.

Atuarfimmi malinnaannginneq, ilinniagaqannginneq suliffeqannginnerlu qiviarutsigu malugissuarput inuiaqatigiinni ajornartorsiutitut taakkattorneqaraniit iliuuseqarfigineqaqqusinnermut isummersimasut amerlanerusut. Niviarsiaqqat nukappiaqqallu iliuuseqaqqusisut amerlaqatigiipput.

64 %-t isumaqarput inuusuttuaqqat meeqqat atuarfiat naammassereeraangamikku ilinniakkamik aallartitsisannginnerat iliuuseqarfigineqartariaqartoq, 57 %-t isumaqarput inuusuttuaqqat atuffarlunnerat iliuuseqarfigineqartariaqartoq kiisalu 56 %-t isumaqarput inuusuttuaqqat suliffeqannginnerat iliuuseqarfigineqartariaqartoq.

Kingulliullugu apeqqutigineqarnikuusoq tassaavoq inuusuttut tarnimikkut ajornartorsiutaat. Qiviarutsigu takussuarput iliuuseqaqqusineq ajornartorsiutitut isigineqarneraniit annertunerusoq.

Niviarsiaqqat nukappiaqqallu 43 %-t isumaqarput inuusuttuaqqat tarnimikkut ajornartorsiortut iliuuseqarfigineqartariaqartut. Imminornisamik eqqarsaatersuuteqartarnermut imminoriartarnermullu apeqqut pilugu qiviarutsigu takussuarput niviarsiaqqat (65 %) nukappiaqqaniit (45 %) amerlanerujussuit isumaqartut iliuuseqartoqartariaqartoq.

Inuusuttuaqqat isummeriaasiat naapertorlugu oqassagaanni takuneqarsinnaavoq ajornartorsiutinut assigiinngitsunut iliuuseqaqqusisut, saniatigullu nalornissutigerpasittarlugit eqqartorneqartut inuiaqatigiinni ajornartorsiutitut isigissanerlugit.

Misissuinermi paasisat assigiinngitsut imminnut naleqqersuukaanni takuneqarsinnaavoq inuusuttuaqqat sumiluunniit najugaqaraluarunik – illoqarfimmi nunaqarfimmiluunniit – apeqqutaanngitsaq ajornartorsiutinut iliuuseqartitserusunnerat isigissaganni.

Inuusuttuaqqat nalilersueriaasianni assigiinngissuseqarfiusutuaasoq tassaavoq inuusuttuaqqat atuffarlunnerannut apeqqummut tunngasoq. Sumi najugaqarneq apeqqummi tassani apeqqutaanngilaq. Kisianni inuusuttuaqqat angajoqqaatik tamaasa najorlugit angerlarsimaffeqartut amerlanerussuseqarlutik apeqqummut tassunga iliuuseqaqqusipput.

ILIUUSEQARNISSAMUT AKISUSSAAFFIMMIK TIGUMMINNITTUT

Inuusuttuaqqat misissuinermi apersorneqarsimasut aperineqarnikuunngilat ajornartorsiutit iliuuseqarfigineqassappata qanoq iliuuseqarfigineqasannersut, kisianni aperineqarnikuupput kikkut akisussaaffimmik paarinnitooqataanersut. Aperineqarnikuupput qanoq annertutigisumik angajoqqaat, politiit, inuusuttut namminneq, tarnip pissusaanik ilisimasallit, atuarfiit, naalakkersuisoqarfanni sulisut, politikerit, kommuneni politikerit kommunenilu sulisut akisussaaffimmik paarinninersut. Inuusuttuaqqat akisussaaffimmik paarinninnerusorisatik paarinninngisorisatillu qinersinnaasimavaat krydsiliillutik. Takussutissiami 4.2 takuneqarsinnaavoq atuartut isiginnittariaasiat malillugu kikkut akisussaaffimmik paarinneqataanersut qinersimaneeraat.

TAKUSSUTISSIAQ 4.2

Kikkut inuiaqatigiinni ajornartorsiutinut pitsanngorsaanissamut akisussaaqataanerpaanersut inuusuttuaqqanit tulleriarneqarneri ima isikkoqarput. Niviarsiaqqat nukappiaqqallu immikkoortillugit takussutissiaavoq. Procent.

	Niviarsi-Nukappiaqqat, aqqat, pct.	Nukappiaqqat, pct.	Tamarmik, pct.	Akissutit tamarmik
Angajoqqaat	88 *	72	79	334
Politiit	57 *	43	49	322
Inuusuttut namminneq	56 *	32	43	325
Tarnip pissusaanik ilisimasallit	58 *	39	48	322
Atuarfik	41	32	36	322
Naalakkersuisoqarfanni sulisut	32	29	30	319
Nunatta politikerii	47	36	41	322
Kommunemi politikerit	42	36	39	317
Kommuneni sulisut	40	34	36	322

Niviarsiaqqat nukappiaqqallu akissutaanni malunnarluartumik assigiinn-gissuseqarneri ersarissisinniarlugit ulloriaasaaqqanik ilisarnaateqarput.

Inuusuttuaqqat 50-t missaanniittut akisimangillat kikkut inuiaqatigiinni ajornartorsiutit pillugit iliuuseqarnissamut akisussaaffimmik paarinneqataasuunersut.

Akisimasullu inerneru amerlanertigut soqutiginartortaqarput. Siulermik eqqaaneqarsinnaavoq inuusuttuaqqat 79 %-ii isumaqarput angajoqqaat iliuuseqarnissamut akisussaaffeqataasut. Angajoqqaat akisussaaffeqarnerpaasutut inissinneqarsimapput allanut sanilliutissagaanni.

Niviarsiaqqat amerlanerujussuit isumaqarput kommuneni sulisut iliuuseqarnissamut akisussaaqataasuusut. Niviarsiaqqat 57 %-t nukappiaqqallu 43 %-t isumaqarput politiit akisussaaqataasuusut,²² kiisalu niviarsiaqqat 58 %-t nukappiaqqallu 39 %-t isumaqarput tarnip pissusaanik ilisimasallit iliuuseqarnissamut akisussaaffimmik paarinneqataasut.

Inuusuttuaqqat namminneq iliuuseqarnissamut akisussaaffimmik paarinneqataasutut akisimasut niviarsiaaraanerupput. Niviarsiaqqat 56 %-t nukappiaqqallu 32 %-t akisimapput inuusuttut akisussaaffimmik paarinneqataasut. Taamatut niviarsiaqqat nukappiaqqallu assigiinnigisusaat isikkoqaraluartoq naqissuserneqartariaqarpoq niviarsiaqqat affaasa nukappiaqqallu pingajorartii isumaqarmata inuusuttuaqqat namminneerlutik akisussaaffimmik paarinneqataasut.

Akissutigineqarsimasut sumi kikkullu najugaqatigineraat apeqqutaasutut taaneqarsinnaanngilaq, tamarmik assigiimmata.

ISUMALIUTERSUUTIT INNERSUUSSUTILLU

Misissuinerup inerneru oqallisissiansanik makkuninnga pilersitsivoq:

- Inuusuttuaqqat inuiaqatigiinni ajornartorsiutit suut misilittagaqarfigaat?
- Inuusuttuaqqat oqallinnermut peqataasarnissartik qanoq pingaartitsigivaat?
- Inuusuttuaqqat inuiaqatigiinni ajornartorsiutit qanoq soqutigigitigivaat?
- Inuusuttuaqqat inuiaqatigiinni ajornartorsiutit pillugit qanoq ilisimasaqartigisorippat?
- Ilisimasaat qanoq isikkoqarpat sunillu imaqarpat?
- Inuiaqatigiinni ajornartorsiutit suuppat?
- Ajornartorsiutit iluarsiniaraanni iliuuseqartoqartariaqarpa?
- Inuusuttut isumaat malillugu kikkut iliuuseqartussaappat?

Misissuineq ataatsimut eqikkaraanni takuneqarsinnaavoq inuusuttuaqqat inuiaqatigiinni ajornartorsiutit pillugit oqaloqatigiittarnerat killeqartoq. Inuusuttuaqqat 75 %-iisa qaqutigootumik inuiaqatigiinni ajornartorsiutit periarfissallu pillugit oqaloqatigiissutigisarpaat.

Inuusuttuaqqat affaasa missaat akisimapput inuiaqatigiinni ajornartorsiutit pillugit oqaloqatigiittarneraq nalunangikkaluartoq qaqutiguinnaq eqqartortarlugit. Tassunga atatillugu arajutsisassaangilaq

maluginiassallugu inuusuttuaqqat tamarmik isumaqarmata inuusuttuaqqat oqallinnerni peqataanerusariaqarnertik pingaartimassuk.

Inuusuttuaqqat affarpiaat toqqaannaq aperineqaramik inuiaqatigiinni ajornartorsiutit periarfissallu pillugit oqaloqatigiittarnissaq soqutiginnilluarlutik akipput.

Maluginiagassaasoq tassaavoq inuusuttuaqqat nalunngikkaluarlugu inuiaqatigiinni ajornartorsiutit periarfissallu pillugit oqaloqatigiittarnissaq pingaaruteqartoq eqqartueqatigiittannginnerat! Tassani niviarsiaqqat nukappiaqqallu akissutaat assigiipput, amerlaqatigiillutik.

Aamma imaassinnaavoq inuusuttuaqqat eqqortumik akerusullutik taamatut akisimasut uffa inoqatigiinni ajornartorsiutit pillugit soqutiginninnertik annikikkaluartoq, taamaattumillu oqaloqatigiissutigisarnagit akornammini. Kisianni aamma imaassinnaavoq oqaloqatigiissutigerusuttaraluarlugit taamaaliunnginneq ajuunnartut.

Tamannali eqqarsaatersuut kingulleq ilumuussappat soqutiginarsinnaavoq misissuiffigissallugu allamik sammivilerlugu. Suunuku inuiaqatigiinni ajornartorsiutit periarfissallu ilisimasarigaat?

ILEQQUUSUNIK ILISIMASAQARNEQ

Inuusuttut ilisimasaasa isikkuat aallaavigineqarsinnaavoq. Imaassinnaavoq inuusuttut ilisimasaat ileqqorissaarnermiit aallaveqartut, imatut paasillugu inuusuttut paasinnittariaasiat imaattoq; nalunngilaat suut iliuitsit/ileqqut kukkusuuversut (assersuutigalugu imigassamik atornilluineq) suullu kukkusunnginnersut.

Tamanna isumaqarpoq inuusuttut nalunngikkaluarlugu imigassamik atornilluineq kukkusuuvoq ajortuusorlu, imigassamik atonerluinerup kingunerisartagarisinnaasaat pillugit ilisimasaat killeqarput - assersuutigalugu inummut imerajuttumut qanoq innersoq, imerajuttoq qanoq allanngartarnersoq, ilaqutaanut qanoq isumaqarnersoq qanorlu meeqqamut kinguneqartarnersoq. Tamakku inuusuttuaqqaniit oqaasertalersorneqarsinnaaneri killeqarpassipput. Maannamut angajoqqaat imerajuttut qanigisaasa meeraasalu qanoq inuuneqarnerannik ilisimariikkat inusuttuaqqanut ingerlateqqinneqarsinnaagaluarput. Ilaqutariinni imerajuffiusuni makkunani ilisimasat pigineqarput: Ilaqutariit nalunnginneqarluartut imerajuttortallit, ilaqutariit ingerlalluarpassittut imerajuttortallit kiisalu ilaqutariinni imerajuttortallit eqqartorneqarneq ajortuni.

Aamma taamatut kinguaassiutitigut kanngutsaatsuliorfigitinnikut qanoq inuunersut pillugit ilisimasat inuusuttunut ingerlateqqin-neqararsinnaapput.

Inuusuttuaqqat nalunngilluarpaat kinguaassiutitigut atorerluineq kukkusuusoq. Kisianni ileqqusunik ilisimasatik najoqqutaralugit akiniukuupput imarisaa qanoq ittuusoq nalugaluarlugu. Inuinuku kinguaassiutitigut atorerlugaareeraangamik qanoq ilisartut, kinaassusaannut qanoq sunniuttarpa, sooruna kinguaassiutitigut atorerlugaasimaneq ajoqusisartoq? Kinguaassiutitigut atorerlugaanermut ilisimariikkat ilanngunneqarsinnaalluarput eqqartuinissamut.

IMALINNIK ILISIMASAQARNEQ AMIGAATIGINEQARPOQ

Inuusuttuaqqat ajornartorsiutinut ilisimasaat imaqartuaannarneq ajorput, imatut paasillugu inuusuttuaqqat nalusarpaat ajornartorsiutit ajornartorsiortumut qanoq sunneeriaaseqartarnersut. Tassungalu atatillugu tunngaviusinnaasoq tassaavoq inuusuttuaqqat tarnikkut ajornartorsiutit pujortartaliaartarnermiit, imigassamik atuiliaartalerminngaanniit ikiaroor-nartumik atuiliaartalerminngaanniillu ajornartorsiutit minnerusutut isigimmassut.

Inuusuttuaqqattaq taakkartorpaat angajoqqaat imigassamik ikiaroor-nartumilluanniit atorerluisarnerat meeqqanut inuusuttuaqqanullu ajoqutaasinnaasoq, kisianni itinerusumik oqaasertaliisinnaanngilaat qanoq sutigullu meeqqanut inuusuttuaqqanullu ajoqutaasinnaanersoq.

ILIUUSEQAQQUSINEQ

Inuusuttuaqqat ajornartorsiutinut ersittunut iliuuseqaqqusinerat qaffasippoq. Niviarsiaqqat iliuuseqaqqusaat nukappiaqqaniit qaffasinnerupput.

Inuusuttuaqqat amerlanersaasa (tamangajammik) meeqqat inuusuttullu pujortartaliaartarnerat, imigassamik atuiliaartarnerat ikiaroor-nartumillu, taamatullu angajoqqaat atuivallaarnerat iliuuseqarfigeqqaat.

Inuusuttuaqqat isumaqarluinnarput angajoqqaat iliuuseqarnissamut akisussaaffik annerpaaq paarigaat. Inuusuttuaqqat 79 %-t taama isumaqarput, apeqqutaatinneqanngilaq sumi kikkullu najugaqatiginerigaat.

Niviarsiaqqat affaai nukappiaqqallu pingajorartii isumaqarput inuusuttut namminneq akisussaaqataasuullutik iliuseqarnissamut.

INNERSUUSSUTIT

Misissuinerup ineneri malillugit innersuussutigineqarpoq inuusuttut kissaataat malinneqassasoq: Meeqqat angajoqqaallu imigassamik ikiaroorartumillu atuivallaarnerat iliuseqarfigineqartariaqarpoq kiisalu taamatut kinguaassiutitigut atonerluisarnerit.

Innersuukkusunnarpoq aamma meeqqat inuusuttullu oqaaqqissaaginnarnagit immersorneqassasut, imatuunngitsoq: ”imertalisanngilatit ikiaroorartalerlutillu”, ”kinguaassiutitigut atonerluissanngilatit, ajorpoq!”. Innersuukkusunnarneruvoq ilisimariikkat imaqarnerusut inuusuttuaqqanut ingerlateqqinneqartassasut ilisimasagarluarnerunissaat oqaasertalersuisinnaanerulernissaallu toqqammavilerniarlugu.

BOKSI 5.1

Ilisimasat inuusuttuaqqanut ingerlateqqinneqartariallit

- Meeqqanut inuusuttunullu kinguaassiutitigut atonerlunneqarneq qanoq isumaqarpa, qanoruna kinaassusaat sunnerneqartartoq inuunerinnissamullu periarfissaat suneqartarpa?
  - Meeqqat kinguaassiutitigut atonerlunneqartartut qanoq maluginiarnerulersinnaavagut qanorlu oqaluuserineqarsinnaava?
  - Angajoqqaat imerajunneri meeqqanut qanoq kinguneqartarpa, meeqqat ullormut inuunerannut qanoq sunniuttarpa, meeqqat siunissaannut qanoq sunniuteqartarpa?
  - Angajoqqaat ikiaroorartumik atonerluinerat meeqqanut qanoq kinguneqartarpa, meeqqat ullormut inuunerannut qanoq sunniuttarpa, meeqqat siunissaannut qanoq sunniuteqartarpa?
  - Meeqqat inuusuttullu timikkut tarnikkullu ineriartorerannut imigassamik atuliiarpallaarneq qanoq sunniuteqartarpa?
  - Meeqqat inuusuttullu timikkut tarnikkullu ineriartorerannut ikiaroorartumik atuliiarpallaarnerat qanoq sunniuteqartarpa?
  - Qaqugukkut atonerluisoqalertarpa, imigassaq qanoq annertutigisoq atorineqassua, qanoq akulikitsigisumik atorineqassua qanoq ilinikkullu atorineqassua atonerluisoqarneranik oqarsinnaassagutta?
  - Atonerluisimanerup kinguneranik kingunerlutsitsisarnerit, imerajuttut katsorneqartarneranik ikiaroorartumillu katsorsaasoqarneranik ilisimasat ingerlateqqinneqassapput.
  - Imigassamik atuineq qanoq aqunneqarsinnaaneranik inuusuttullu qanoq imminnut paa-risinnaaneranik ilisimasat ingerlateqqinneqartariaqarput (qanoq iliortaqaarsinnaava?).
-

Qulaani taakkatorneqartunut ilisimariikkat inuusuttuaqqanut ingerlateqqinneqarqinnissaat innersuussutiginarportaaq. Inuusuttuaqqap paa-

sisani tusareerunigit puiuvinnarnavianngilai, tusareerunigit inuunermini
nassatariuassuai ilisimasaqarfigalugit.

NAJOQUTARISAT

- Bjerregaard, P. & I.K. Dahl-Petersen (red.) (2008): *Befolkningsundersøgelsen i Grønland 2005-2007. Levevilkår, livsstil og helbred*. København: Statens Institut for Folkesundhed.
- Brochmann, H. (1992): *Bygden i Diskobugten*. København: Gyldendal.
- Christensen, E. (2012): *Nakuusa – Vi vil og vi kan. En opfølgning på Youth Forum i Ilulissat 2011*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 12:12.
- Christensen, E., L.G. Kristensen & S. Baviskar (2009): *Børn i Grønland. En kortlægning af 0-14-årige børns og familiers trivsel*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 09:01.
- Curtis, T., F.B. Larsen, K. Helweg-Larsen & P. Bjerregaard (2002): "Violence, Sexual Abuse and Health in Greenland". *International Journal of Circumpolar Health*, 61(2), s. 110-123.
- Departementet for Familie, Kirke, Kultur og Ligestilling (2011): *Redegørelse om børne- og ungestrategien*. Nuuk: Departementet.
- Folkver, P. & F. Hvilsom (1994): *Af den indre styrke. Beretninger om liv og død trehundrede kilometer nord for polarcirklen*. Nuuk: Atuakkiorfik.
- Heinrich, J. (2010): *Eske Brun og det moderne Grønlands tilblivelse 1932-64*. Ph.d.-afhandling. Ilisimatusarfik. KVUG (Kommissionen for Videnskabelige Undersøgelser i Grønland).

- Joelsen, A. (2010): *Komparativ undersøgelse af primær socialisering i det traditionelle Grønland og dagens Grønland gennem det sociale netværk Facebook*. Bacheloropgave. Nuuk. Ilisimatusarfik. Afdeling for Samfundsvidenskab, Sociologi.
- Kahlig, W. & N. Banerjee (red.) (2007): *Børn og unge i Grønland – en antologi*. Nuuk: MIPI.
- Karsberg, S. (2012): *En undersøgelse af forekomsten af potentielt traumatiserende oplevelser og post traumatisk stress syndrom blandt grønlandske unge*. København: Videnscenter for Psykotraumatologi, Syddansk Universitet.
- NAKUUSA & MIO (2012): *Asannittumik .../Med kærlig hilsen ...* Nuuk: Nakuusa og MIO.
- Nathansen, K.M. (2004): *Fra 'den gode skole' til 'det gode liv': En diskussion om styrkelse af den personlige udvikling i Grønland gennem en koordineret opbygning af emotionelle og sociale kompetencer i hjem, daginstitution og skole*. København: Danmarks Pædagogiske Universitet.
- Niclasen, B.V. & Bjerregaard, P. (red.) (2011): *Folkesundhed blandt skolebørn*. København: Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet.
- Niclasen, B., K. Løngard, L. Laursen & C. Schnohr (2007): "Health on the Top. Results from the HBSC study in Greenland in 2006. [Original: Sundhed på Toppen. Resultater fra HBSC undersøgelsen i Grønland i 2006"]". *Inussuk Arctic Research Journal*, 1, 2007.
- Pedersen, C.P. & Bjerregaard, P. (2012): *Det svære ungdomsliv. Unges trivsel i Grønland 2011 – en undersøgelse blandt de ældste folkeskoleelever*. SIF's Grønlandstidsskrifter nr. 24.
- Pedersen, J.M. (2001): *Grønlandske skolebørn ryger – en trussel for livet*. I: Jørgensen, P.S., B.E. Holstein & P. Due (red.): *Sundhed på vippen*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Pedersen, J.M. (1997): *Sundhedsadfærd blandt grønlandske skolebørn*. *DIKE's Grønlandsskrifter*, nr. 8, København.
- Schiermacher, M. (2010): *Den moderne qivittog – En tilstand af permanent midlertidighed*. Specialeafhandling. Københavns Universitet, Institut for Antropologi.

SFI-P NALUNAARUSIAAI 2012

SFI-rapporter kan købes eller downloades gratis fra www.sfi.dk. Enkelte rapporter er kun udkommet som netpublikationer, hvilket vil fremgå af listen nedenfor.

- 12:01 Lyk-Jensen, S.V., A. Glad, J. Heidemann & M. Damgaard: *Soldater efter udsendelse. En spørgeskemaundersøgelse*. 117 sider. e-ISBN: 978-87-7119-075-5. Netpublikation.
- 12:02 Lausten, M., H. Hansen, A.-K. Mølholt, K.S. Vammen & A.-C. Legendre: *Forebyggende foranstaltninger 14-17 år. Dialoggruppe – om forebyggelse som alternativ til anbringelse. Delrapport 5*. 235 sider. ISBN: 978-87-7119-078-6. e-ISBN: 978-87-7119-079-3. Vejledende pris: 230,00 kr.
- 12:03 Rostgaard, T., T.N. Brunner & T. Fridberg: *Omsorg og livskvalitet i plejeboligen*. 150 sider. ISBN: 978-87-7119-080-9. e-ISBN: 978-87-7119-081-6. Vejledende pris: 150,00 kr.
- 12:04 Mølholt, A.-K., S. Stage, J.H. Pejtersen & P. Thomsen: *Efterværn for tidligere anbragte unge. En videns- og erfaringsopsamling*. 222 sider. ISBN: 978-87-7119-082-3. e-ISBN: 978-87-7119-083-0. Vejledende pris: 220,00 kr.
- 12:05 Ellerbæk, L.S. & A. Høst: *Udlejningsredskaber i almene boliger. En analyse af brugen og effekterne af udlejningsredskaber i almene boligområder*.

- 258 sider. ISBN: 978-87-7119-084-7. e-ISBN: 978-87-7119- 085-4. Vejledende pris: 250,00 kr.
- 12:06 Høgelund, J.: *Effekter af den beskæftigelsesrettede indsats for sygemeldte. En litteraturoversigt.* 112 sider. e-ISBN: 978-87-7119-086-1. Netpublikation.
- 12:07 Rasmussen, P.S. & P.S. Olsen: *Positiv adfærd i læring og samspil (PALS). En evaluering af en skoleomfattende intervention på 11 pilotskoler.* 159 sider. ISBN: 978-87-7119-087-8. e-ISBN: 978-87-7119-088-5. Vejledende pris: 150,00 kr.
- 12:08 Fridberg, T. & M. Damgaard: *Frivillige i hjemmeværnet 2011.* 120 sider. ISBN: 978-87-7119-089-2. e-ISBN: 978-87-7119-090-8. Vejledende pris: 120,00 kr.
- 12:09 Lyk-Jensen, S.V., J. Heidemann & A. Glad: *Soldater – før og efter udsendelse. En analyse af motivation, økonomiske forhold og kriminalitet.* 164 sider. e-ISBN: 978-87-7119-091-5. Netpublikation.
- 12:10 Bengtsson, S.: *Vækstfaktorer på det specialiserede socialområde.* 120 sider. ISBN: 978-87-7119-092-2. e-ISBN: 978-87-7119-093-9. Vejledende pris: 120,00 kr.
- 12:11 Dines, A., V. Jakobsen, V.M. Jensen, S.S. Nielsen, S., K.C.Z. Pedersen, D.S. Petersen & K.M. Thorsen: *Indsatser for tosprogede elever. Kortlægning og analyse.* 162 sider. e-ISBN: 978-87-7119-094-6. Netpublikation.
- 12:12 Christensen, E.: *Nakuusa – vi vil og vi kan. En opfølgning på Youth Forum i Ilulissat 2011.* 48 sider. e-ISBN: 978-87-7119-096-0. Netpublikation.
- 12:13 Christensen, E.: *Nakuusa – piumavugut saperatalu. 2011-mi ilulissani Youth Forum pillugu nangitsineq.* 50 sider. e-ISBN: 978-87-7119-097-7. Netpublikation.
- 12:14 Larsen, M. & L.S. Ellerbæk: *Evaluering af jobplanen. Nuværende og kommende pensionisters kendskab til og betydning af reglerne for at arbejde.* 111 sider. ISBN: 978-87-7119-100-4. e-ISBN: 978-87-7119-101-1. Vejledende pris: 110,00 kr.
- 12:15 Larsen, M., H.B. Bach & A. Liversage: *Pensionisters og efterlønsmodtageres arbejdskraftpotentiale. Fokus på genindtræden.* 181 sider. ISBN: 978-87-7119-102-8. e-ISBN: 978-87-7119-103-5. Vejledende pris: 180,00 kr.
- 12:16 Ottosen, M.H. & S. Stage: *Deleborn i tal. En analyse af skilsmissebørns samvær baseret på SFT's børneforløbsundersøgelse.* 111 sider. ISBN:

- 978-87-7119-104-2. e-ISBN: 978-87-7119-105-9. Vejledende pris: 110,00 kr.
- 12:17 Nilsson, K. & H. Holt: *En vurdering af arbejdsskadestyrelsens fastholdelse-scenter. Kommuners, fagforeningers, arbejdsgiveres og forsikringselskabers erfaringer med fastholdelsescentret.* 89 sider. ISBN: 978-87-7119-106-6. e-ISBN: 978-87-7119-107-3. Vejledende pris: 80,00 kr.
- 12:18 Holt, H: *Lokal løn på kommunale arbejdspladser. Forskelle i kvinders og mænds løn.* 82 sider. e-ISBN: 978-87-7119-108-0. Netpublikation.
- 12:19 Bengtsson, S. & M. Røgeskov: *Et liv i egen bolig. Analyse af bostøtte til borgere med sindslidelser.* 145 sider. ISBN: 978-87-7119-109-7. e-ISBN: 978-87-7119-110-3. Vejledende pris: 140,00 kr.
- 12:20 Graversen, B: *Effekter af virksomhedsrettet aktivering for udsatte ledige. En litteraturoversigt.* 72 sider. e-ISBN: 978-87-7119-112-7. Netpublikation.
- 12:21 Albæk, K., H.B. Bach & S. Jensen: *Effekter af mentorstøtte for udsatte ledige. En litteraturoversigt.* 68 sider. e-ISBN: 978-87-7119-114-1. Netpublikation.
- 12:22 Jensen, T.G., K. Weibel, M.K. Tørslev, L.L. Knudsen & S.J. Jacobsen: *Måling af diskrimination på baggrund af etnisk oprindelse.* 134 sider. ISBN: 978-87-7119-115-8, e-ISBN: 978-87-7119-116-5. Vejledende pris: 130,00 kr.
- 12:23 Madsen, M.B. & K. Weibel: *Delt viden. Aktiveringsindsatsen for ikke-arbejdsmarkedsparate kontanthjælpsmodtagere.* 152 sider. ISBN: 978-87-7119-117-2. e-ISBN: 978-87-7119-118-9. Vejledende pris: 150,00 kr.
- 12:24 Lyk-Jensen, S.V., J. Heidemann, A. Glad & C.D. Weatherall: *Danske hjemvendte soldater. Soldaternes psykiske sundhedsprofil før og efter udsendelse.* 210 sider. e-ISBN: 978-87-7119-119-6. Netpublikation.
- 12:25 Lausten, M., H. Hansen, K.S. Vammen & K. Vasegaard: *Forebyggende foranstaltninger 18-22 år. Dialoggruppe – Om forebyggelse som alternativ til anbringelse. De rapport 6.* 164 sider. ISBN: 978-87-7119-121-9. e-ISBN: 978-87-7119-122-6. Vejledende pris: 160,00 kr.
- 12:26 Lauritzen, H.H., R.N. Brünner, P. Thomsen & M. Wüst: *Ældres ressourcer og behov. Status og udvikling på baggrund af Ældredatabasen.* 180 sider. ISBN: 978-87-7119-123-3. e-ISBN: 978-87-7119-124-0. Vejledende pris: 180,00 kr.

- 12:27 Høst, A.K, T. Fridberg, D.L. Stigaard & B. Boje-Kovacs: *Når fogeden banker på. Fogedsager og effektive udsættelser af lejere*. 422 sider. ISBN: 978-87-7119-125-7. e-ISBN: 978-87-7119-126-4. Vejledende pris 420,00 kr.
- 12:28 Nielsen, H., A. Mølgaard & L. Dybdal: *Procesevaluering af boligsociale indsatser. Delrapport 2. Kvalitativ kortlægning af Landsbyggefondens 2006-2010-pulje med fokus på projektorganisering og samarbejde*. 118 sider. e-ISBN: 978-87-7119-127-1. Netpublikation.
- 12:29 Andrade, S.B.: *Levekår i dansk landbrug. Analyse af sammenhænge mellem risikofaktorer og dyrvarnssager i landbruget fra 2000 til 2008*. 176 sider. ISBN: 978-87-7119-128-8. e-ISBN: 978-87-7119-129-5. Vejledende pris: 170,00 kr.
- 12:30 Ottosen, M.H. (red.): *15-åriges hverdagsliv og udfordringer. Rapport fra femte dataindsamling af forløbsundersøgelsen af børn født i 1995*. 348 sider. ISBN: 978-87-7119-130-1. e-ISBN: 978-87-7119-131-8. Vejledende pris: 340,00 kr.
- 12:31 Bach, H.B.: *Arbejdsmarkedsparathed og selvforsørgelse*. 36 sider. e-ISBN: 978-87-7119-133-2. Netpublikation.
- 12:32 Christensen, E. & A.P. Langhede: *Evaluering af psykologhjælp til børn på krisecentre*. 61 sider. ISBN: 978-87-7811-197-5. Netpublikation. Udgivet af Ankestyrelsen og SFI.
- 12:33 Termansen, T. & C.S. Sonne-Schmidt: *Forebyggende fysisk træning til ældre. En undersøgelse af effekten af en kort træningsindsats på aldres fysiske funktionsevne*. 64 sider. ISBN: 978-87-7119-135-6. e-ISBN: 978-87-7119-136-3. Vejledende pris: 60,00 kr.
- 12:34 Hansen, H., P.R. Skov & K.M. Sørensen: *Støtte til udsatte børnefamilier. En effektmåling af familiebehandling og praktisk pædagogiske støtte*. 112 sider. e-ISBN: 978-87-7119-137-0. Netpublikation
- 12:35 Ellerbæk, L.S., V. Jakobsen, S. Jensen & H. Holt: *Virksomheders sociale engagement. Årbog 2012*. 182 sider. ISBN: 978-87-7119-138-7. e-ISBN: 978-87-7119-139-4. Vejledende pris: 180,00 kr.
- 12:36 Jakobsen, T.B., S.V. Lyk-Jensen & D.L. Stigaard: *Lige muligheder – metodiske grundlag for en effektevaluering. Evalueringsrapport 2*. 82 sider. e-ISBN: 978-87-7487-140-0. Netpublikation.
- 13:01 Kjeldsen, M.M., H.S. Houlberg & J. Høgelund: *Handicap og beskæftigelse. Udviklingen mellem 2002 og 2012*. 176 sider. ISBN: 978-87-7119-141-7. e-ISBN: 978-87-7119-142-4. Vejledende pris: 170,00 kr.

- 13:02 Liversage, A, R. Bille & V. Jakobsen: *Den danske au pair-ordning*. 281 sider. ISBN: ISBN 978-87-7119-143-1. e-ISBN: 978-87-7119-144-8. Vejledende pris 280,00 kr.
- 13:03 Oldrup, H., A.K. Høst, A.A. Nielsen & B. Boje-Kovacs: *Når børnefamilier sættes ud af deres lejebolig*. 222 sider. ISBN: 978-87-7119-145-5. e-ISBN: 978-87-7119-146-2. Vejledende pris: 220,00 kr.
- 13:04 Lausten, M., H. Hansen & V. M. Jensen: *God praksis i forebyggende arbejde – samlet evaluering af dialogprojektet. Dialoggruppe – om forebyggelse som alternativ til anbringelse*. 173 sider. ISBN: 978-87-7119-147-9. e-ISBN: 978-87-7119-148-6. Vejledende pris: 170,00 kr.
- 13:05 Christensen, E.: *Ilasiaq. Evaluering af en bo-enhed for udsatte børn*. 75 sider. ISBN: 978-87-7119-149-3. e-ISBN: 978-87-7119-150-9. Vejledende pris: 70,00 kr.
- 13:06 Christensen, E.: *Ilasiaq. Meeqqanut aarlerinartorsiortunut najugaqatigiiffimmik nalilersuineq*. 88 sider. ISBN: 978-87-7119-151-6. e-ISBN: 978-87-7119-152-3. Vejledende pris: 70,00 kr.
- 13:07 Lausten, M., D. Andersen, P.R. Skov & A.A. Nielsen: *Anbragte 15-åriges hverdagsliv og udfordringer. Rapport fra tredje dataindsamling af forløbsundersøgelsen af anbragte børn født i 1995*. 153 sider. ISBN: 978-87-7119-153-0. e-ISBN: 978-87-7119-154-7. Vejledende pris: 150,00 kr.
- 13:08 Luckow, S.T. & V.L. Nielsen: *Evaluering af ressource- og risikokema. Tidlig identifikation af kriminalitetstruede børn og unge*. 90 sider. e-ISBN: 978-87-7119-156-1. Netpublikation.
- 13:09 Winter, S.C. & V.L. Nielsen (red.): *Lærere, undervisning og elevpræstationer i folkeskolen*. 265 sider. e-ISBN: 978-87-7119-158-5. Netpublikation.
- 13:10 Kjeldsen, M.M., & J. Høgelund: *Handicap og beskæftigelse i 2012. Regionale forskelle*. 59 sider. ISBN: 978-87-7119-159-2. e-ISBN: 978-87-7119-160-8. Vejledende pris: 60,00 kr.
- 13:11 Manuel, C. & A. K. Jørgensen: *Systematic review of youth crime prevention intervention – published 2008-2012*. 309 sider. e-ISBN: 978-87-7119-161-5. Netpublikation.
- 13:12 Nilsson, K. & H. Holt: *Halvering af dagpengeperioden og akutpakken. Erfaringer i jobcentre og A-kasser*. 80 sider. e-ISBN: 978-87-7119-162-2. Netpublikation.

- 13:13 Nielsen, A.A. & V.L. Nielsen: *Evaluering af projekt SAMSPIL. En udvidet modregruppe til unge udsatte mødre*. 66 sider. e-ISBN: 978-87-7119-163-9. Netpublikation.
- 13:14 Graversen, B.K., M. Larsen & J.N. Arendt: *Kommunernes rammevilkår for beskæftigelsesindsatsen*. 146 sider. e-ISBN: 978-87-7119-168-4. Netpublikation
- 13:15 Bengtsson, S. & S. Ø. Gregersen: *Integrerede indsatser over for mennesker med psykiske lidelser. En forskningsoversigt*. 106 sider. ISBN: 978-87-7119-169-1. e-ISBN: 978-87-7119-170-7. Vejledende pris: 100,00 kr.
- 13:16 Christensen, E.: *Ung i det grønlandske samfund. Unges holdning til og viden om sociale problemer og muligheder*. 58 sider. e-ISBN: 978-87-7119-171-4. Netpublikation.
- 13:17 Christensen, E.: *Kalaallit inuiaqatigiivini inuusuttuaqqat. Inuusuttuaqqat inoqatiginnermi ajornartorsintit periarfissallu pillugit ilisimasaat isummertariaasaallu*. 66 sider. e-ISBN: 978-87-7117-172-1. Netpublikation.
- 13:18 Vammen, K.S. & M.N. Christoffersen: *Unge selvskade og spiseforstyrrelser. Kan social støtte gøre en forskel?* 156 sider. ISBN: 978-87-7119-173-8. e-ISBN: 978-87-7119-174-5. Vejledende pris: 150,00 kr.
- 13:21 Benjaminsen, L. & H.H. Lauritzen: *Hjemløshed i Danmark 2013. National kortlægning*. 182 sider. ISBN: 978-87-7119-179-0. e-ISBN: 978-87-7119-180-6. Vejledende pris: 180,00 kr.
- 13:22 Jacobsen, S. J., A. H. Klynge & H. Holt: *Øremærkning af barsel til fædre. Et litteraturstudie*. 82 sider. ISBN: 978-87-7119-181-3. e-ISBN: 978-87-7119-182-0. Vejledende pris: 80,00 kr.
- 13:23 Thuesen, F., H. B. Bach, K. Albæk, S. Jensen, N. L. Hansen & K. Weibel: *Socialøkonomiske virksomheder i Danmark. Når udsatte bliver ansatte*. 216 sider. ISBN: 978-87-7119-183-7. e-ISBN: 978-87-7119-184-4. Vejledende pris: 210,00 kr.
- 13:24 Larsen, Mona & H. S. B. Houlberg: *Lønforskelle mellem mænd og kvinder 2007-2011*. 176 sider. ISBN: 978-87-7119-185-1. e-ISBN: 978-87-7119-186-8. Vejledende pris: 170,00 kr.
- 13:27 Holt, H. & K. Nilsson: *Arbejdsfastholdelse af skadelidte medarbejdere. Virksomhedernes rolle og erfaringer*. 100 sider. ISBN: 978-87-7119-191-2. e-ISBN: 978-87-7119-192-9. Vejledende pris: 100,00 kr.

KALAALLIT INUIAQATIGIIVINI INUUSUTTUARAANEQ

INUUSUTTUAQQAT INOQATIGIINNI AJORNARTORSIUTIT PERIARFISSALLU PILLUGIT ILISIMASAAT ISUMMERTARIAASAALLU

Una nalunaarusiaq tassaavoq SFI-ip nalunaarusiariumaagaasa sisamaasussat aappassaat, NAKUUSA-mik ingerlatamik malinnaalluni suliat. Ingerlatap siunertaraa kalaallit meerartaasa inuuniarnermikkut aammalu pisinnaatitaaffitsigut nukittorsarnissaat. Ukiuni makkunani Kalaallit Nunaanni inunnik naligninnaasunik (aammalu inuusuttuaqqanik) inuuniarnermi imminnut allallu inuunerinnissaannut akisussaassuseqarnerulernissamik siunertaqartumik suliniarnerit ilagaat.

Inuusuttuaqqat 373-it 13-iniik 15-inut ukiullit Kalaallit Nunaanni komuunini sisamaneersut illoqarfinniik aammalu nunaqarfinniik inuuniarnermi ajornartorsiutit pillugit isumaannik aammalu ilisimasaannik apersorneqarput. Apersorneqartut inuusuttuaaraapput naligninnaasut, amerlanerpaartaalu angajoqqaatik angajoqqaartilluunniit ataaseq najugaqatigivaat.

Misissuinerup takutippaa, inuusuttuaqqat ikitsuinnaat isumaqartut, inuuniarnermi ajornartorsiutit ilisimasaqarfigilluarlugit. Taamaakkaluartorli inuusuttuaqqat ersarissumik isumaqarput, inuusuttuaqqat angajoqqaallu aalakoortarnerat, ikiaroortarnerat, kinguaassitutit atornerluisarneq aammalu pinerluttarnerit inuuniarnermi ajornartorsiutaasut.

Inuusuttuaqqallu amerlanersaasa kissaatigaat inuuniarnermi ajornartorsiutit pillugit iliuuseqartoqartariaqartoq; inuusuttuaqqat 80 %-ii isumaqarput inuusuttuaqqat angajoqqaallu aalakoornartumik ikiaroornartumillu atuisarnerujussuat millisinniarartariaqartoq. Niviarsissat sisamaagaangata pingasut aammalu nukappissat affaat isumaqarputtaaq, kinguaassitutitigit kanngutsaatsuliortarnerpassuit iliuuseqarfigineqartariaqartut. Taamatuttaarlu ippoq makkununga isumaat: erngunnermut, pinerlunnermut, atuarfimmik malinnaannginnermut, ilinniagaqannginnermut, suliffeqannginnermut aammalu inuusuttuaqqat tarnikkut ajornartorsiutaat pillugit.